

SOBRE LA FORMACIÓ DEL MERCAT CATALÀ EN EL SEGLE XVIII. UNA PRIMERA APROXIMACIÓ A BASE DELS PREUS DELS GRANS A TÀRREGA (1732-1811)

per RAMON GARRABOU

En diverses parts del llibre de Pierre Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna*, sobretot en parlar de les importants transformacions agràries que va experimentar el camp català en el transcurs del segle XVIII, l'autor es planteja sovint el problema de saber fins a quin punt els fenòmens observats, amb una documentació abundant, a la Catalunya perifèrica es donen amb la mateixa intensitat als altiplans interiors, ja que la documentació utilitzada per a estudiar aquestes comarques és més escassa. Aquest problema es presenta amb molta més agudesesa en la part dedicada a l'anàlisi dels preus dels productes agrícoles, realitzada exclusivament amb les sèries de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. P. Vilar, en aquesta part del llibre (vol. III-II-D), es dol de no haver pogut utilitzar cap mercurial dels mercats interiors que li haurien servit per a poder constatar les similituds i discordances entre les fluctuacions dels preus a Barcelona i als mercats de l'interior, i es pregunta si existeix disparitat o adaptació recíproca entre els preus dels mercats locals i els barcelonins. A través d'algunes dades aïllades comprova l'existència de fortes disparitats entre els preus comarcals i barcelonins i formula les següents hipòtesis: a les comarques interiors com l'Urgell i la Segarra, els preus tenen un nivell més baix però amb oscil·lacions més fortes que a la perifèrica. Al mateix temps, les disparitats dels preus a les diverses comarques generen un intens intercanvi entre aquestes. Una vegada detectades aquestes discrepàncies es pregunta si de totes maneres Barcelona i els mercats de la perifèria no exerceixen cap tipus d'influència sobre els mercats de l'interior. Afirma que la capacitat de consum d'un centre com Barcelona forçosament s'ha de deixar sentir sobre tot el Principat. Aquesta influència es manifestarà, segons P. Vilar, en dos sentits: 1) els anys de bona collita l'atracció de Barcelona i dels mercats del

litoral evitaria l'ensorrament dels preus com succeeix a Castella o altres regions hispàniques, i 2) en anys de mala collita, les oscil·lacions dels preus a les comarques interiors són molt més agudes que al litoral, però també menys que a Castella, ja que els blats importats pel port de Barcelona arriben fins als altiplans de la Catalunya interior i actuen d'esmoreïdors.

Creiem que la mercurial de Tàrraga, mercat principal d'una comarca fonamentalment productora de cereals, és un bon instrument per a verificar, a través de l'anàlisi quantitativa, l'exactitud o inexactitud d'aquestes hipòtesis. Així, doncs, a l'estudi d'aquesta sèrie de preus no se li dona un sentit en si mateix, sinó que es veu com un mitjà per a precisar, de primer, el grau d'integració econòmica del Principat, més concretament els lligams existents entre l'Urgell i la perifèria. Un comportament similar de la corba de Barcelona i la de Tàrraga indicaria, al nostre entendre, l'existència d'unes clares relacions i d'un notable nivell d'intercanvis. I al revés, un comportament netament divergent significaria una feble consistència del mercat regional.

En segon terme, aquesta sèrie ens ofereix també la possibilitat de conèixer els preus formats en el moment de la producció, de gran importància per a poder valorar la incidència real de les variacions dels preus sobre la producció i els ingressos.

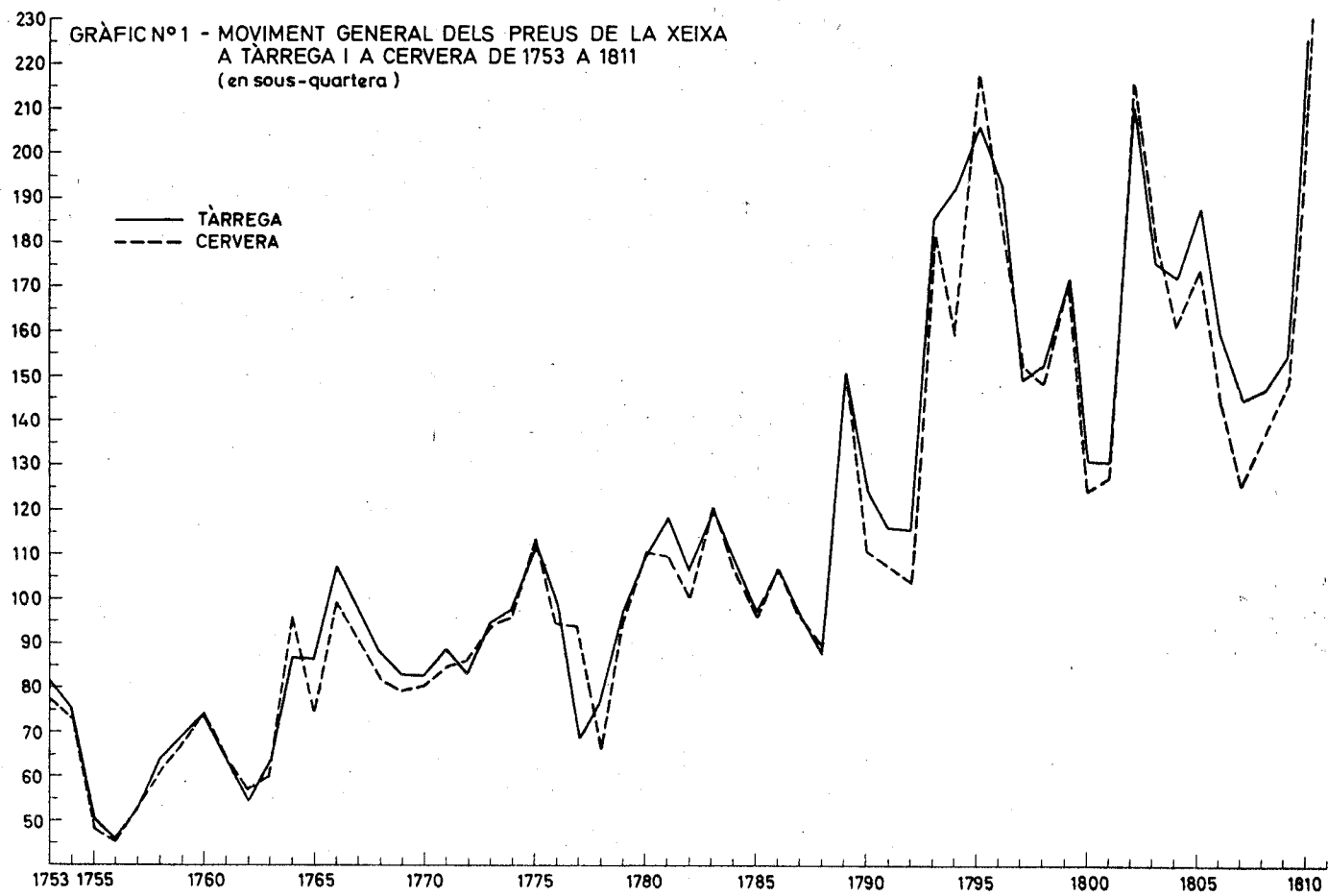
Finalment, aquesta mercurial també ens pot aportar dades interessants respecte a la cronologia i precisions de cara als episodis fonamentals de les fluctuacions dels preus agrícoles del segle XVIII.

Presentació i crítica de les fonts

En una de les primeres visites que vaig realitzar a l'Arxiu Municipal de Tàrraga, vaig trobar, perdut entre la resta de lligalls desordenats, uns quaderns dels segles XVII i XVIII que contenien una relació dels preus que els grans havien tingut en els diversos mercats celebrats a Tàrraga. El desordre de l'arxiu feia però impensable que es pogués arribar a reconstruir una sèrie mínimament coherent i continuada. En anades posteriors van aparèixer altres quaderns similars i, gràcies al treball d'ordenació realitzat per l'arxiver Josep M. Segarra, a qui agraeixo totes les facilitats que m'ha donat, s'havia aconseguit de recuperar bona part dels quaderns corresponents al període de 1670-1811.

Quin és el contingut i quina és la validesa que ofereix aquesta documentació? De fet, ens trobem davant d'una mercurial, és a dir, d'un document oficial on es registren d'una forma sistemàtica les cotitzacions que han tingut els grans en cada un dels mercats celebrats a Tàrraga. No crec que sigui el moment de replantejar la vella polèmica oberta per

GRÀFIC Nº 1 - MOVIMENT GENERAL DELS PREUS DE LA XEIXA
A TÀRREGA I A CERVERA DE 1753 A 1811
(en sous-quartera)

E. Labrousse, seguida per Hamilton i P. Vilar entre altres, sobre la validesa científica de les mercurials.

Els resultats obtinguts en els darrers anys utilitzant aquest tipus de fonts les fan aparèixer com un dels millors instruments per a realitzar anàlisis sobre la història dels preus.

A nivell català encara no s'ha fet un esforç sistemàtic per a la localització i utilització de les diverses mercurials locals i provincials. A mesura que es realitzen recerques en arxius comarcals o municipals es troben mercurials amb molta més freqüència que no s'havia pensat. Tampoc no tenim massa dades sobre l'aparell legal que regulava aquesta institució. Pel que ens diuen aquests quaderns de preus de Tàrraga, sabem que dos membres de l'Ajuntament, els "prohoms dels grans", eren elegits o nomenats anualment per tal que assistissin a tots els mercats i anotessin els preus dels diversos grans. Aquestes anotacions passaven a la *Llibreta dels preus dels grans venuts en los mercats de la vila de Tàrraga en lo any...* i des de mitjan segle XVIII el preu mitjà de l'últim mercat d'abril i del primer de maig i el de mitjan agost s'incorporaven d'una manera rigorosa al llibre d'actes de l'Ajuntament.

La informació de cada un d'aquests quaderns es manté pràcticament igual durant el període estudiat. Els productes cotitzats són *blat xeixa, mescladís, segolós, sègol i ordi*. Sovint hi ha dues o tres cotitzacions per a cada producte sense donar-nos el preu mitjà. Només al final del període estudiat donen la mitjana aritmètica de cada producte, excepte per a la xeixa. Les llistes de preus són inicialment setmanals, però des del primer terç del segle XVIII hi ha dues anotacions per setmana, ja que se celebren dos mercats setmanals. Una altra informació característica és la fixació dels preus abril-maig, basada en l'últim mercat d'abril i primer de maig com a exponent dels preus elevats, i la dels preus d'agost, exactament a Ntra. Sra., com a expressió dels preus més baixos. El registre d'aquests dos preus es fa amb molt de compte i amb grans escrúpols i hi ha sovint la firma dels dos prohoms dels grans, ja que amb la mitjana d'aquests dos preus es formava el preu anual sobre el qual es calculaven les rendes i prestacions.

El problema més greu de la nostra mercurial és el de la continuïtat, ja que, donada l'existència d'un fort moviment estacional, la falta d'alguns mesos pot provocar fortes distorsions en els preus anuals. Entre 1732-1811, el període que s'analitza en aquest treball, hi ha 61 anys complets, 3 d'11 cotitzacions, 6 de 10, 2 de 8 i 1 de 5 cotitzacions. A més, manquen totes les dades referents a 7 anys. Gràcies al fet que es registraven les cotitzacions d'abril-maig i d'agost en el llibre d'actes de l'Ajuntament s'han pogut refer els preus de 6 anys amb força garanties. Mancava encara l'any 1799, ja que a causa de la desaparició del llibre d'actes d'aquest any no l'hem pogut recuperar pel mateix sistema. Per tal de resol-

dre aquesta dificultat hem interpolat les cotitzacions que el 1799 van tenir els grans en el mercat de Cervera. Al gràfic número 1 es comparen les dues corbes que mostren una extraordinària similitud. Aquesta dada és important perquè, a més de justificar plenament aquest interpolació, reafirma la validesa de la nostra mercurial fins en aquelles divergències que, com després veurem, mostra respecte a la corba de Barcelona.

Mètode de publicació

Davant la massa d'informació que contenia la mercurial calia decidir fins a quin punt tenia sentit acumular les dades de tots els mercats del mes per tal de formar el preu mitjà mensual, o bé si es consideraven suficients els preus d'un sol mercat. La primera possibilitat representava una multiplicació del treball i, per les conclusions a què havia arribat G. Frêche,¹ semblava que era un esforç inútil. Però, tot i això, vaig creure convenient de saber amb exactitud el resultat que s'obtenia utilitzant l'un o l'altre mètode. Vaig escollir com a mostra quatre anys, dos de màxim cíclic i els altres d'un moviment periòdic mitjà. El resultat fou el següent:

La diferència percentual mitjana pel conjunt dels quatre anys escollits, entre els preus normals formats amb les cotitzacions d'un sol mercat mensual (primer o bé el quart o cinquè) i els preus constituïts amb totes les cotitzacions del mes els exposem en el quadre de la pàgina següent.

Com mostren aquestes xifres, els preus mitjans anuals obtinguts fent intervenir totes les cotitzacions del mes o bé solament les d'un mercat són pràcticament iguals i les diferències poc importants i de signe diferent.

També podem veure com els preus anuals formats amb les cotitzacions del quart o cinquè mercat del mes presenten, per regla general, diferències menors que els obtinguts amb els preus del primer mercat. En conseqüència, he optat per recollir exclusivament les cotitzacions del mercat celebrat a mitjan mes, considerar-lo com a preu mitjà mensual i, amb la mitjana aritmètica dels 12 preus mensuals així formats, constituir el preu mitjà anual. Desgraciadament, per raons d'espai, no podré donar els preus mensuals sinó només els preus mitjans anuals.

Respecte al problema de l'any civil o de collita, m'he decidit finalment per agrupar les cotitzacions mensuals segons l'any civil, ja que en aquest treball ocupava un primer lloc la comparació amb la sèrie de Barcelona que ve donada així.

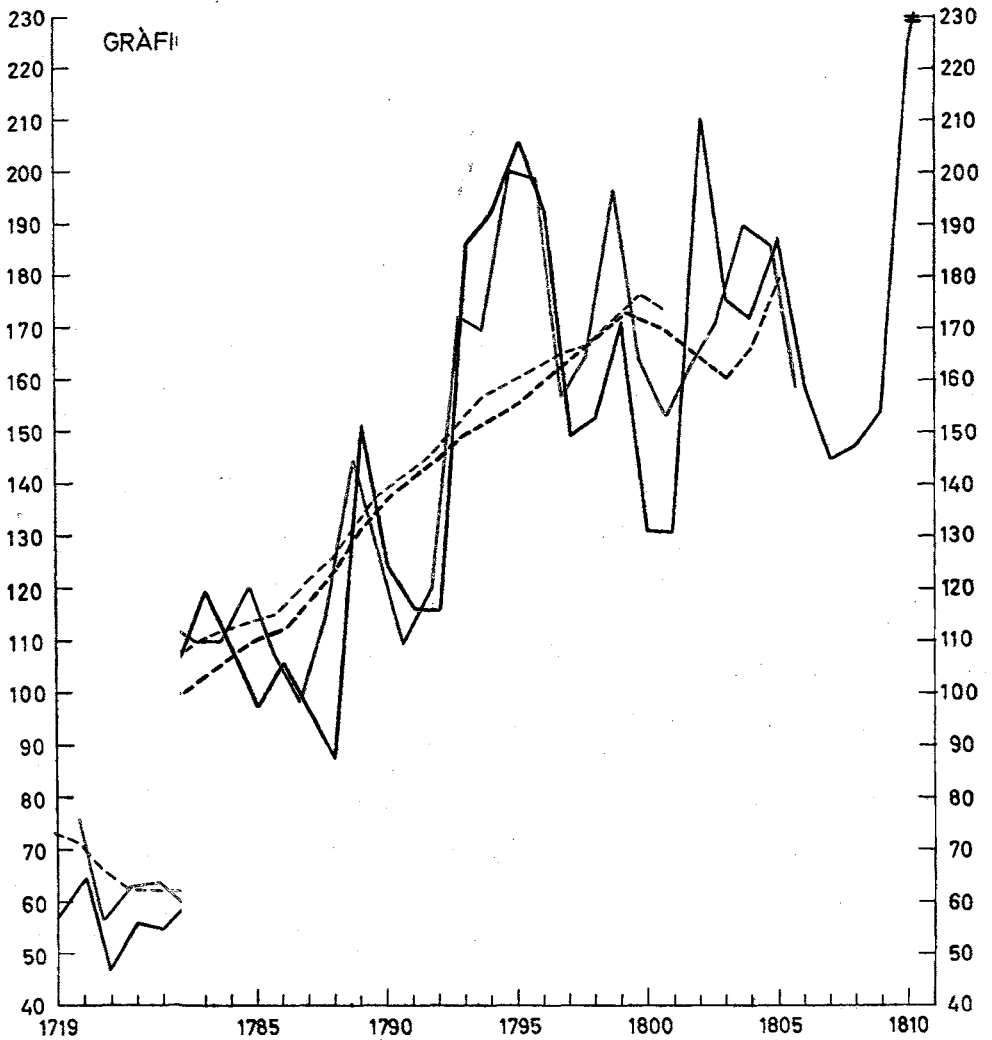
El manteniment per tot el període d'una mateixa unitat de capacitat, la quartera, cotitzada en lliures, sous i diners ha facilitat molt les qüestions de metrologia. Simplement, he reduït a sous i a dècimes i centèsims

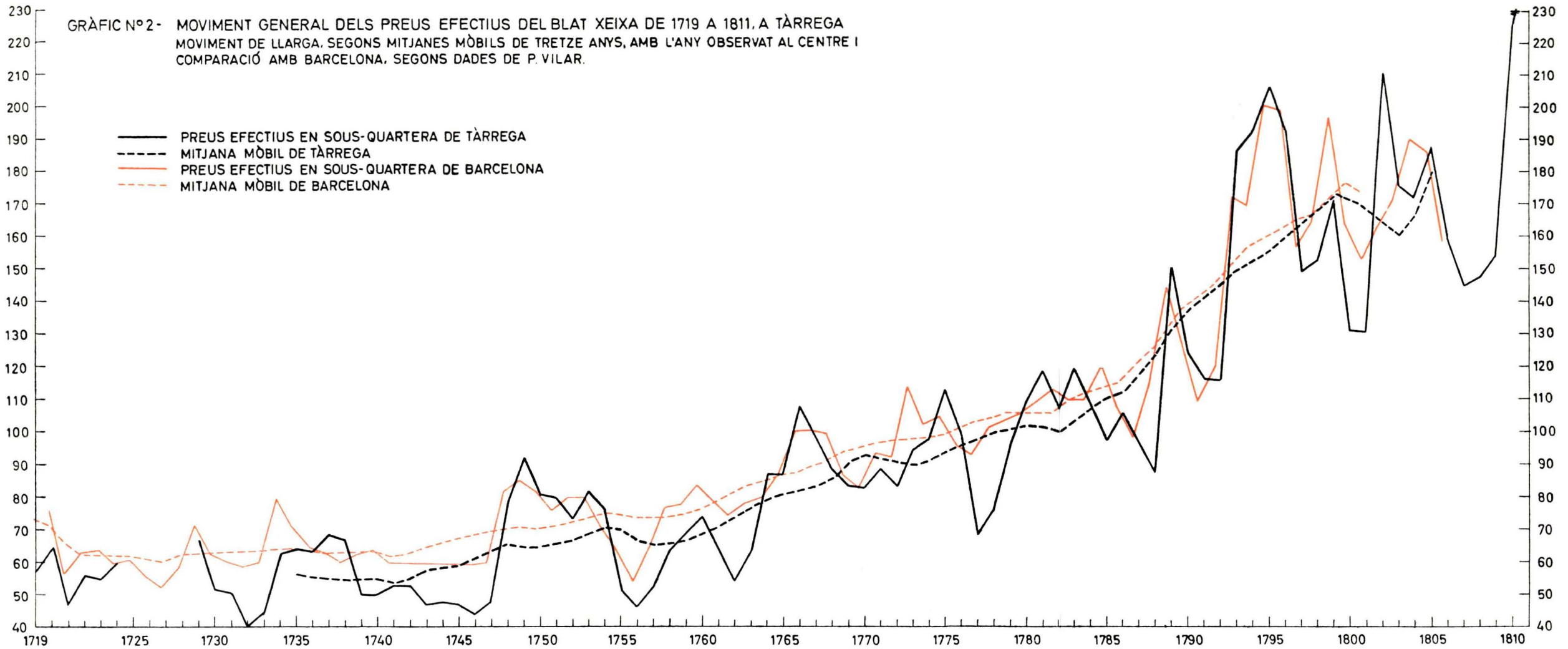
1. G. FRÊCHE, "Histoire des prix des céréals à Toulouse (1650-1715)", en *Recherches d'histoire économique*, Paris, 1964, p. 82.

	Preu mitjà anual amb totes les cotitzacions de tots els mercats del mes	Preu mitjà anual amb les cotitzacions del 1r. mercat	% de dife- rència	Preu mitjà anual amb les cotitza- cions del 4t. o 5è.	% de dife- rència
1735					
Xeixa	63,38	64,02	+ 1,0	63,73	+ 0,55
Mescladís	56,24	57,31	+ 1,9	56,25	+ 0,02
Segolós	48,14	49,33	+ 2,5	48,74	+ 1,2
Sègol	43,67	43,01	- 1,5	43,19	- 1,1
Ordi	26,44	26,43	- 0,04	26,61	+ 0,6
1758					
Xeixa	63,14	62,94	- 0,3	63,58	+ 0,7
Mescladís	58,01	59,08	+ 1,8	58,02	+ 0,02
Segolós	47,11	47,67	+ 1,2	47,82	+ 1,5
Sègol	42,62	42,86	+ 0,6	42,60	- 0,05
Ordi	37,97	39,22	+ 3,3	38,60	+ 1,7
1810					
Xeixa	228,53	227,26	- 0,01	225,58	- 1,3
Mescladís	204,81	206,67	+ 0,9	201,25	- 1,8
Segolós	154,22	156,87	+ 1,7	154,21	- 0,01
Sègol	145,15	145,31	+ 0,1	145,31	+ 0,1
Ordi	84,55	82,60	- 2,3	83,04	- 1,8
1811					
Xeixa	328,30	319,68	- 2,6	325,62	- 0,8
Mescladís	317,38	312,46	- 1,5	312,83	- 1,4
Segolós	267,09	261,95	- 1,9	262,91	- 1,6
Sègol	247,35	239,53	- 3,2	248,33	+ 0,4
Ordi	159,26	148,44	- 6,4	166,56	+ 4,5

Diferència percentual mitjana dels quatre anys respecte al preu anual format amb els preus de tots els mercats

	4t. o 5è. mercat	1r. mercat
Xeixa	0,84	0,98
Mescladís	0,81	1,52
Segolós	1,08	1,82
Sègol	0,41	1,35
Ordi	2,15	3,02

mes de sous la quartera per tal d'actuar amb la unitat més còmoda, sense gaires més problemes. Amb tot, els tractats de metrologia discrepen respecte al valor exacte de la quartera de Tàrraga. La major part d'ells l'equiparen sense cap diferència a la de Barcelona, però segons algun altre, la quartera de Tàrraga devia ésser lleugerament inferior a la de Barcelona, car només devia equivaler a 11 quartans i 3 3/4 picotins, és a dir, un 0,6% inferior.² Això, cal tenir-ho en compte si es volen fer comparacions de nivell de preus entre Barcelona i Tàrraga, ja que llavors, segons aquestes dades, hauria d'augmentar-se en un 0,6% el preu de Tàrraga.

Encara que a la mercurial conservada a l'arxiu de Tàrraga els lligalls inicials daten de 1670, he cregut més convenient estudiar en aquest article el període comprès entre 1720 i 1811, ja que l'objectiu fonamental és el d'analitzar l'evolució dels preus com a exponent i índex de les transformacions agràries del segle XVIII i poder comparar quantitativament les similituds i discrepàncies entre les sèries de Tàrraga i Barcelona.

Com hem exposat abans, la mercurial, durant tot el període estudiat, ens dóna els preus de cinc cereals, i calia veure si estudiaven exclusivament els preus del blat de primera qualitat, *xeixa*, o bé si era interessant ampliar-lo als altres quatre.

Sense oblidar el paper estratègic que té el preu del blat sobre la resta de grans, no podem negar la importància dels cereals inferiors, "mestall" o "mescladís", segolós, sègol i ordi, tant per la proporció que ocupen de la superfície cultivada com pel paper que tenien en l'alimentació popular. He cregut que tenia interès, doncs, analitzar les cinc sèries, per tal de detectar, de la forma més àmplia possible, les fluctuacions dels preus agrícoles.

El centre d'observació: el mercat de Tàrraga

Tàrraga, situada a la mateixa frontera entre la Segarra i l'Urgell, és un punt excel·lent d'observació per a conèixer les fluctuacions dels preus agrícoles en el mateix lloc de producció i, a través d'aquestes variacions, arribar a copsar les transformacions agràries dels altiplans interiors tradicionalment productores de cereals.

Des de la Baixa Edat Mitjana, Tàrraga es va anar configurant com a capital comarcal, com a centre d'intercanvis, segons podem deduir de les concessions reials per a celebrar mercats i fires. Especial importància adquireix als segles XVI i XVII com a mercat de grans i com a centre redis-

2. J. FERRER Y GANDUXER, *Tratado completo de equivalencias*, Barcelona, 1891, i Vicente VIDALÓ, *Tablas de reducción de las monedas, pesas y medidas antiguas y modernas*, Barcelona, 1868, atribueixen el mateix valor a la quartera de Tàrraga i a la de Barcelona, però Manuel ROY Y COMES, *Tratado general de cambios*, Barcelona, 1830, assenyalà, en canvi, lleugeres diferències entre ambdues.

tribuidor a altres comarques del Principat dels excedents de la producció de l'Urgell. M. Ripoll,³ autor d'un memorial sobre les utilitats de la construcció d'un canal per a regar l'Urgell, escrit el 1616, assenyala el paper decisiu de la producció de l'Urgell en l'aprovisionament del Principat, i ens diu: "y se és vist y experimentat que tots los anys que en lo camp de Urgell hi ha fèrtil collita de blats en tot lo present Principat van aquells molt còmmodo y barato, y, per lo contrari, tots els anys que en lo camp de Urgell no y ha collita fèrtil de blats, per tot lo present Principat van aquells molt cars, y a alt preu, y no es troban sinó amb molta penúria car de valor y de regnes estranys".

Altres fonts contemporànies assenyalen el mateix fenomen, encara que insisteixen en el caràcter irregular de la seva producció, derivada de les fluctuacions climatològiques. A conclusions similars arriben Giralt⁴ i P. Vilar,⁵ en assenyalar l'afluència dels blats de l'Urgell a Barcelona i als petits ports de la costa tarragonina.

Cal preguntar-se, però, si aquest paper del blat de l'Urgell i de Tàrrrega com al seu mercat redistribuidor, es va mantenir bàsicament igual o si va variar substancialment en el transcurs del segle XVIII.

Per a aquesta centúria tenim diverses informacions que pinten amb tintes molt negres la situació de l'agricultura de l'Urgell. Una sèrie continuada de males collites comporten la carestia, la despoblació i posen en greu perill les seves possibilitats exportadores. Carrera Pujal⁶ i P. Vilar⁷ recullen diversos testimonis sobre aquesta situació i en una nova Memòria elaborada el 1752 sobre la conveniència de la construcció del canal s'afirma que "en Urgel pocas son las medianas cosechas; buena no se ha hecho ninguna desde el año 1725 a esta parte".⁸ Més endavant, a començaments del segle XIX, en un informe similar,⁹ es diu que per falta d'aigua "se pierden los más de los años las cosechas, de suerte que se reputa por bueno el quinquenio que produce tres medianas y por abundante el que da una buena y dos medianas". D'aquí es deriva la miserable situació dels camperols, els quals es veuen forçats a emigrar a altres regions, segons podem deduir de les notícies tretes del llibre d'actes de la Sociedad Económica de Amigos del País, quan afirma que és freqüent "el

3. Aquesta Memòria figura com a apèndix de la publicació de la Real Junta de Gobierno de Comercio de Cataluña, titulada: *Plan de los canales proyectados de riego y navegación de Urgel*, Barcelona, 1816.

4. E. GIRALT, "En torno al precio del trigo en Barcelona durante el s. XVI", *Hispania*, XVIII, núm. 70, 1958.

5. P. VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna*, Barcelona, 1964, vol. II, pp. 325-27 i p. 388.

6. J. CARRERA PUJAL, *Historia política y económica de Cataluña*, Barcelona, 1947, vol. IV, pp. 8-9.

7. P. VILAR, *Catalunya...*, vol. III, pp. 321, 371, 374 i 454.

8. Memoria de Felipe Darbao, recollida en *Proyecto presentado por la Real Sociedad patriótica de la villa de Tárrega...* 1785, Biblioteca de Catalunya, Junta de Comerç, lligall número 148.

9. *Plan de canales proyectados para riego y navegación*, p. 16.

ver la transmigración de tantas familias a otros países por la gran miseria que ya experimenta y la mayor que nos amenaza hasta a las casas que estos años pasados más opulentas se consideraban..."¹⁰

Prendre al peu de la lletra aquestes informacions comportaria però acceptar que el segle XVIII va ésser per a l'Urgell una llarga etapa de prostració, estancament i misèria, en què la producció no sols no va acumular un excedent per a exportar a altres comarques, sinó que va ésser insuficient per a satisfer les necessitats del consum comarcal. Això no succeí així, sinó tot al contrari.

En efecte, altres fonts ens donen notícies sobre la presència dels blats de l'Urgell en nombroses comarques catalanes durant el segle XVIII, i no d'una forma esporàdica sinó constant. Així, encara que la producció de l'Urgell no fou suficient per a satisfer la demanda creixent del Principat i que Barcelona hagués de recórrer cada vegada més als blats estrangers, els cereals urgellencs arriben a moltes comarques del Principat, com podem deduir del *Discurso* de 1780,¹¹ on es troba la descripció més sistematitzada sobre la producció i els intercanvis del Principat. Així, en descriure el corregiment de Lleida ens diu: "*Los pueblos de este corregimiento no sólo recogen suficiente cantidad de granos para su abasto, sino que les sobran en toda la tierra llana de Urgel i en la ribera del Segre, Noguera, soliendo ser únicamente escasas las cosechas, en las cercanías de la Montaña de Monsech cuyos naturales suplen lo que les falta con el sobrante del Urgel comprándolo en el mercado de Balaguer.*

*"Este mismo sobrante de la tierra llana se reconcentra en Lérida y Tárrega de donde va parte a Barcelona y mucho más a los mercados de Cornudella y Valls, siendo continuo para estos lugares el acarreo, y también para embarcarlo en Torredembarra y otros pueblos de la Marina."*¹²

La mateixa font ens indica que Manresa, Cardona i també la ciutat de Barcelona recorren amb freqüència als blats de l'Urgell per cobrir el dèficit de la producció local.

Així mateix veiem, segons el *Discurso*, que la posició de Tàrraga com a centre comarcal s'ha consolidat en el curs del segle XVIII. De forma similar, se'n parla en el *Plan de Canales*¹³ quan es diu que Tàrraga "*es el punto principal del alto Urgel y de muchos pueblos de la Segarra por razón de los grandes mercados que se celebran semanalmente de todo comestible en especial de trigo y también de otros efectos*". Aquesta capitalitat comarcal ens ve reafirmada pel fet d'haver estat esco-

10. Arxiu Municipal de Tàrraga, *Actas leídas de la Sociedad Económica de Amigos del País de Tárrega*. He d'agrair a Ernest Lluch aquesta informació i altres de referents a aquesta institució.

11. Biblioteca de Catalunya. Arxiu de la Junta de Comerç, *Discurso sobre la Agricultura, Comercio e Industria con inclusión de la consistencia y estado en que se halla cada partido o veguería de este Principado*, 1780. Ms. 143 bis.

12. *Discurso*, fols. 508-509.

13. *Plan de canales...*, p. 15.

llida com a seu de la Sociedad Económica de Amigos del País, i per haver-se convertit en la principal impulsora dels diversos projectes de construcció del canal de l'Urgell. En aquest mateix sentit apunta el notable creixement demogràfic que, entre 1719 i 1787, passà de 1.028 habitants a 2.905, i la gran importància que, segons el cens de 1778 realitzat per la Sociedad Económica de Amigos del País tenien els comerciants i negociants.¹⁴

La contradicció que presenten els primers textos amb els citats darre-rament creiem que no és sinó aparent, en el fons es tracta només de les dues cares d'una mateixa realitat. En efecte, per una banda, bona part dels autors que ens parlen de la mísera situació de l'Urgell es basen en l'experiència de 1748-54. Com després veurem, aquest període coincidí amb una de les crisis cícliques més agudes del segle XVIII, que no fou l'única, però sí la de més durada. Com és lògic, no seria correcte d'interpretar una situació excepcional com una situació de normalitat. Per altra banda, les informacions procedents de les diverses memòries sobre la conveniència de construir el canal de l'Urgell estan possiblement distorsionades, perquè, amb la finalitat d'impressionar l'administració sobre la necessitat de convertir el projecte en realitat, tendeixen naturalment a insistir sobre els aspectes més dramàtics de la realitat.

En darrer terme, cal tenir en compte que aquest panorama de crisis periòdiques, de baix nivell productiu, de situació miserable per a la gran majoria dels camperols, en una economia d'antic règim, pot coincidir amb l'existència d'un petit grup — grans propietaris laics i eclesiàstics, arrendataris de drets feudals, etc. — amb possibilitats d'acumular excedents capaços de satisfer la demanda no sols comarcal sinó també d'enviar bona part d'aquells a altres comarques.

Així, doncs, creiem que en el curs del segle XVIII la producció de grans de l'Urgell supera per regla general les necessitats del consum comarcal i que el mercat de Tàrraga fou el centre de comercialització dels excedents i de la seva expedició cap a les contrades deficitàries del Principat. La mercurial de Tàrraga és, doncs, un instrument preciós per a conèixer el preu format en el moment de la producció i per a conèixer la seva evolució tal com la va experimentar el propietari o l'arrendatari de l'Urgell.

Desgraciadament, ens manca informació sobre les rutes seguides pels blats de l'Urgell fins als llocs de consum i del cost dels transports. Això ens ajudaria a entendre molts dels problemes i dificultats per a la cohesió econòmica del Principat i la formació d'un mercat regional. Només tenim una dada aïllada i, per tant, d'escàs valor. Es refereix a l'any 1775

14. Arxiu Municipal de Tàrraga, *Para que la Real Sociedad pueda tener presente el estado del pueblo y hazer sobre el seguros cálculos, los socios Ramón Vila y Francisco Antonio Llopis, acompañado al tiempo de formarse la Rodalia anotaran los sujetos por el orden, mettdo, e instrucción que se presenta a la vuelta*. Tàrraga, 1778.

i ens diu que el transport d'una quartera de Tàrraga a Barcelona, una mica més de 100 km, val 30 sous.¹⁵ Comparat amb els preus mitjans de 1771-75 representa un 31% del valor de la xeixa, un 32% del mescladís, un 40% del segolós, 43% del sègol i un 63% de l'ordi. La proporció és realment elevada, especialment per als cereals inferiors que queden eliminats pràcticament de poder concórrer als mercats del litoral. En canvi, per a la xeixa i el mescladís, a causa de les diferències de preus intercomarcals, malgrat l'elevat cost del transport, pot encara resultar rendable. Així, per exemple, per als anys 1771-75, la diferència del preu de la xeixa a Tàrraga i Barcelona és només del 16,9%; si les dades sobre el cost del transport fossin exactes, ni tan sols la xeixa podria competir en el mercat de Barcelona. Però resulta arriscat de fer més càlculs quan la pobresa de dades és tan evident, i això prova de totes maneres l'interès que tindria realitzar algun treball sobre aquest problema. E. Giralt, en l'article citat anteriorment, ens aporta dades molt interessants sobre aquesta qüestió; calcula que, en anys normals, el transport d'una quartera de blat de la Segarra, comarca veïna de l'Urgell, a Barcelona, representa prop del 25% del seu valor.¹⁶

Un altre aspecte que interessaria conèixer per a mesurar amb exactitud la importància del mercat de Tàrraga és saber el volum de vendes de cada mercat. Però també les dades de què disposem sobre aquest punt són mínimes. En els llibres d'actes de l'Ajuntament hem trobat les següents, referides totes elles a començaments del segle XIX:

	Mercat d'abril-maig				
	1811	1816	1817	1819	1821
Xeixa	242 quarteres	84 q.	137 q.	84 q.	252 q.
Mescladís	39 "	40 "	11 "	15 "	31 "
Segolós	36 "	47 "	56 "	120 "	208 "
Sègol	29 "	51 "	35 "	98 "	49 "
Ordi	299 "	153 "	161 "	187 "	190 "
	645	375	400	504	730
	Mercat de Ntra. Sra. d'Agost				
	1816	1817	1818	1819	1821
Xeixa	42 quarteres	253 q.	125 q.	363 q.	440 q.
Mescladís	33 "	5 "	12 "	20 "	64 "
Segolós	111 "	31 "	61 "	112 "	119 "
Sègol	66 "	42 "	48 "	20 "	94 "
Ordi	220 "	57 "	255 "	297 "	167 "
	472	388	501	812	884

15. Informació facilitada per Ernest Lluch, procedent de la documentació de la Societat econòmica d'amics del país de Tàrraga.

16. E. GIRALT, "En torno al precio del trigo..."

Si aquestes xifres fossin representatives de la resta de mercats de l'any, tindriem que el volum anual de vendes de grans al mercat de Tàrrrega seria de 56.000 quarteres aproximadament, xifra força elevada, encara que tampoc en aquest cas les dades que tenim no permeten de fer excessives elucubracions.

En canvi, aquestes xifres sí que ens poden ajudar a veure la importància de cada cereal. En primer lloc, destaca la proporció de xeixa i ordi, que en el conjunt dels anys representen prop d'un 70% de les vendes. Al mateix temps, veiem l'escàs pes dels cereals inferiors, especialment del mescladís. Una proporció similar tenen els diversos grans en uns comptes d'una finca de Tàrrrega estudiats i publicats per P. Vilar,¹⁷ on podem veure que l'ordi ocupa el primer lloc, seguit de la xeixa, el mescladís i el sègol. Però cal no precipitar-se a treure conclusions i no es pot oblidar que una part important de la producció dels cereals inferiors es destina possiblement al propi consum de la gran massa de camperols i d'aquí la feble presència en el mercat.

El moviment de llarga durada de la xeixa

L'alça de llarga durada que els preus dels productes agrícoles van experimentar en el curs del segle XVIII és un fenomen comprovat en la majoria dels països europeus.

De moment, constatem que la mercurial de Tàrrrega té un comportament similar: una primera mirada al gràfic número 2 serveix per a veure que la tendència secular d'aquesta mercurial entre 1732 i 1811 és clarament alcista i que aquesta alça s'accentua en la segona meitat del segle XVIII.

Feta aquesta primera observació, ens interessa precisar amb molta més exactitud les característiques d'aquesta sèrie. És a dir, el moviment dels preus de Tàrrega ¿és similar als preus europeus o bé s'assembla als preus castellans? La intensitat i amplitud de l'alça ¿és superior o inferior a la dels preus de Barcelona? Les oscil·lacions de la nostra sèrie, ¿segueixen algun tipus de moviment periòdic o bé la sèrie varia fortament d'un any a l'altre?

De primer, cal precisar que la mercurial de Tàrrrega, igual com la de Cervera, malgrat el que podria fer suposar la situació geogràfica d'aquestes dues localitats, presenta un moviment de preus molt ben ritmat. Les alces i baixes no són mai d'un any, com passa sovint a Castella, sinó que s'escalonen en dos o tres com a mínim. És important, doncs, de veure la regularitat com un element característic de la corba de Tàrrrega.

17. P. VILAR, "L'exploitation agricole d'une propriété dans l'horta de Tàrrrega", en *Homenaje a Jaime Vicens Vives*, vol. II, Barcelona, 1967, pp. 761-783.

La comparació amb els preus de Barcelona ens ajudarà a anar precisant les característiques de la nostra corba.¹⁸

Els màxims se situen de forma similar a la corba de Barcelona el 1749, 1753, 1766-67, 1789, 1794-95. Manca el màxim de 1770, tan característic de la corba de França,¹⁹ que es veu desplaçat a 1775 i dissenteix també de la corba barcelonina, que el registra l'any 1773. Encara alguna petita discrepància més: el màxim de Barcelona anterior a 1789 es donà a Barcelona l'any 1785, mentre que a Tàrraga s'ha produït el 1783; la punta força pronunciada dels preus de Barcelona de 1799 és molt inferior a Tàrraga i, finalment, el màxim de 1802 de Tàrraga es veurà desplaçat a la corba de Barcelona l'any 1804.

També hi ha una clara coincidència entre la nostra corba i la de Barcelona en els mínims. En efecte, mancats dels preus de l'any 1727, el mínim secular, el registrem a la sèrie de Tàrraga l'any 1732, i segueixen els de 1756, 1762, 1770, 1777, 1797 i 1801. Anotem, però, algunes divergències: el mínim anterior a la crisi de 1789 a Barcelona es produeix el 1787, mentre que a Tàrraga es dona l'any següent. Succeeix igual amb el mínim de 1791, que la corba de Tàrraga registra a 1792.

Aquesta primera confrontació entre les dues corbes mostra que, malgrat algunes petites diferències, existeix una plena coincidència en els episodis fonamentals de la història dels preus del blat durant el segle XVIII.

Però l'anàlisi quantitativa ens permetrà de precisar amb molta més exactitud les analogies i diferències. El mitjà més simple per a mesurar l'alça d'una sèrie cronològica és el de comparar l'evolució d'un grup d'any del començament i un grup similar del final. Escollint els mateixos períodes que P. Vilar ha utilitzat en la seva obra, ens dona el següent resultat:

Mitjana dels preus efectius i tant per cent dels dos períodes

Barcelona	% d'alça	Tàrraga	% d'alça
1729-36	64,5	1729-36	55,4
1788-92	124,4	1788-92	119,1
	92 %		115 %

L'augment és molt important en les dues sèries, però la superioritat de l'alça de Tàrraga és força notable, encara que resti a molta distància de l'alça d'un 175 % que en el mateix període van experimentar els preus

18. La informació sobre les fluctuacions dels preus del blat a Barcelona procedeix de l'obra de P. VILAR, *La Catalunya dins l'Espanya moderna*, v. III, pp. 369-480.

19. E. LABROUSSE, *Fluctuaciones económicas e historia social*, Madrid, 1962. De la mateixa obra procedeixen les altres dades sobre els preus del blat a França.

castellans.²⁰ Aquest primer resultat és altament indicatiu, però cal, de totes maneres, verificar-lo per mitjà d'altres sistemes de càlcul.

En efecte, tant E. Labrousse com P. Vilar han assenyalat els perills que comporta la utilització d'aquest procediment de càlcul, ja que en aquestes comparacions no intervenen gens la major part d'anys de la sèrie i l'alça detectada podria ésser el resultat d'un període de llarga depressió que acabés en uns anys de preus elevats. Sabem que no es tracta d'aquest fenomen, però la utilització de les mitjanes cícliques, que s'ajusten molt més adequadament al moviment real dels preus, ens ofereix moltes més garanties. Per deficiències de la nostra sèrie en què falten alguns anys de la dècada 1720-30 ens hem vist obligats a variar les dues mitjanes cícliques inicials utilitzades tant per E. Labrousse com per P. Vilar. A més, creiem que en prolongar la primera mitjana cíclica fins a 1746 s'adapta millor el fenomen català que no pas utilitzant la periodització feta per Labrousse. També creiem que val més acabar la segona mitjana cíclica el 1756 i no el 1757, primer any d'un nou cicle. Agrupats els preus efectius d'aquesta forma dóna el següent resultat:

Mitjana dels preus efectius i índex de cada període

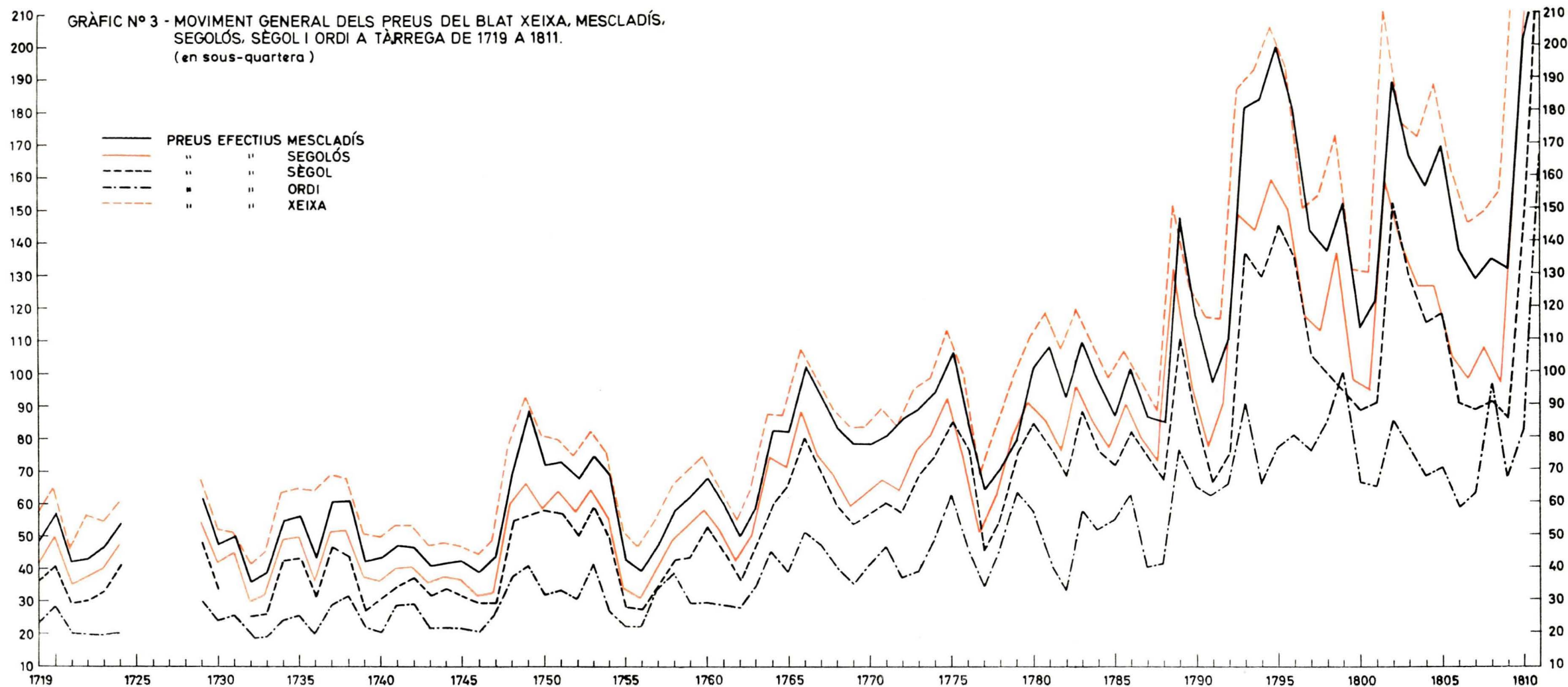
Tàrraga		%		Barcelona		%	
1732-46	. . .	53,2	100	1732-46	. . .	61,5	100
1747-56	. . .	70,4	132	1747-56	. . .	72,9	118,5
1757-70	. . .	76,7	144,2	1757-70	. . .	83,5	135,7
1771-89	. . .	101	189,8	1771-89	. . .	107,7	175,1
1790-1802	. . .	160	300,8	1790-1802	. . .	162,7	264,5
1803-1811	. . .	188	353,9				

Les mitjanes cícliques confirmen també l'alça secular; però, com podem veure, l'amplitud resulta inferior, 89,8% per Tàrraga i 75,1 per Barcelona entre 1732 i 1789. També queda reduïda la superioritat de la puja de Tàrraga; si abans superava en un 23% la de Barcelona, ara la diferència és d'un 14%. Aquestes xifres no ens han d'estranyar, ja que els períodes comparats són diferents i els resultats es veuen afectats sobretot pel fet que la punta de 1789 queda, a l'última comparació, molt esfumada.

El període que comprèn la primera mitjana cíclica és el dels preus baixos per excel·lència i en arribar a 1746 cap de les dues sèries no presenta guanys substancials. Registrem, però, al costat d'aquest tret comú fonamental, algunes divergències: la punta barcelonina de 1734 és substituïda a Tàrraga per una cúpula de preus relativament alts, que es perllonga fins al 1738. També cal assenyalar que la lenta caiguda dels preus de

20. Segons les sèries d'E. J. Hamilton, elaborades per P. Vilar.

GRÀFIC Nº 3 - MOVIMENT GENERAL DELS PREUS DEL BLAT XEIXA, MESCLADÍS,
 SEGOLÓS, SÈGOL I ORDI A TÀRREGA DE 1719 A 1811.
 (en sous-quartera)

Tàrrrega entre 1742 i 1746 no coincideix amb l'estabilitat, anormal per altra banda, de la sèrie de Barcelona.

En el període següent, la concordança de les dues sèries és extraordinària. Entre 1747 i 1756 dibuixem un cicle complet, amb les puntes pronunciades de 1749 i 1753 per a acabar amb una forta caiguda el 1756. Va ésser durant aquest període quan es van aconseguir uns guanys substancials. L'alça cíclica de 1748-49 i les sequeres de 1752-53 van provocar un augment d'un 32% sobre la mitjana cíclica anterior per a Tàrrrega i d'un 18% per a Barcelona.

Cal destacar la importància d'aquests augments que es produïren només en deu anys, ja que constitueixen una sòlida plataforma d'on parteix amb fermesa l'alça secular. Al costat d'això destaquem també la superioritat de l'alça de Tàrrrega, explicable per la dificultat de compensar adequadament les caresties continuades d'aquests anys. Les puntes de 1748-1749 i 1752-53 són molt més pronunciades que les de Barcelona, fins al punt que els preus reals arriben a superar durant 4 o 5 anys els preus de Barcelona.

Un resultat similar, l'obtenim en agrupar els índexs de 1747-60 (per 1732-46 = 100), ja que dona per a Tàrrrega la cota de 129,2 i per a Barcelona, 119,6. Aquestes xifres confirmen per una banda la importància de l'alça en arribar a 1760 i la major amplitud de l'alça de la corba de Tàrrrega.

Durant la mitjana cíclica de 1757-1770 observem novament la identitat del moviment de les dues corbes. Només la punta tan característica de Tàrrrega de 1766 es veu substituïda a Barcelona per una cúpula de preus elevats entre 1766 i 1768. L'alça de llarga durada es veu plenament consolidada: el percentatge de creixement respecte a la mitjana cíclica inicial representa per a Tàrrrega un 44% i per a Barcelona un 35,7%. Contràriament a allò que succeïa en el període anterior, l'alça és més intensa a Barcelona i la superioritat tan clara de la corba de Tàrrrega queda reduïda sols a un 9%. Aquesta pèrdua d'intensitat de la nostra mercurial és deguda fonamentalment a la forta caiguda del cicle 1756-62, que se situa per sota dels cursos abastats en el cicle anterior. L'agrupament dels índexs d'aquest cicle (per a 1732-46 = 100) ens donaria per a Tàrrrega un augment d'un 18,3% i per a Barcelona un 26,3%. En la mitjana cíclica de Tàrrrega aquestes pèrdues queden en part compensades per la forta empenya de 1765-68.

La mitjana cíclica de 1771-89 destaca en primer lloc per l'acceleració de l'alça. En relació amb la mitjana cíclica anterior, el guany de la corba de Barcelona és d'un 39,4% i la de Tàrrrega d'un 45,6% i en relació a la mitjana cíclica inicial l'alça és d'un 75% i d'un 89,8% respectivament. En arribar a 1789 ens trobem, doncs, que l'alça és realment important. Encara que sigui inferior a la que ens donava l'anterior sistema de càlcul,

no deixa de tenir grans repercussions el fet que en uns quaranta anys aproximadament els preus hagin crescut un 90%. Es confirma també la superioritat de l'alça de Tàrraga sobre la de Barcelona. En canvi, registrem en aquesta mitjana cíclica diferències en el moviment de les dues corbes. Ja hem assenyalat abans com el màxim de 1773 de la corba barcelonina es veu desplaçat en la de Tàrraga a 1775. També veiem com el mínim de 1777 és molt més pronunciat que a Barcelona. A partir d'aquesta data, el moviment ascendent de la corba barcelonina, molt regular, només amb una caiguda lleugera de 1786-87, es veu substituït a Tàrraga per una línia més trencada amb les puntes de 1781 i 1783 i les caigudes de 1785 i 1787-88 i acaben les dues corbes amb el màxim de 1789, substancialment més elevat a Tàrraga que a Barcelona.

Després d'aquesta data, el moviment de les dues corbes continua essent molt similar i cal destacar que fins al 1806, excepte durant 6 anys, els preus efectius de Tàrraga se situen per sobre dels de Barcelona. Respecte als resultats estadístics de la mitjana cíclica de 1790-1802, cal utilitzar-los amb molt de compte a causa del trastorn que va experimentar l'economia catalana a finals de segle. Malgrat això, la intensitat i l'agutzació de l'alça queden plenament manifestades, així com la superioritat de l'alça de Tàrraga, fruit de l'aïllament i de la dificultat de compensar adequadament el dèficit de la producció local.

La corba de les mitjanes mòbils ens permetrà de fer algunes precisions més. Desgraciadament, les deficiències de la mercurial de Tàrraga en els anys inicials fan molt hipotètiques les mitjanes mòbils fins al 1735. Això dificulta l'establiment d'un punt de partida sòlid per a la nostra sèrie, molt convenient de cara a poder mesurar amb exactitud l'alça posterior.

Les mitjanes mòbils vénen a confirmar els resultats obtinguts anteriorment, és a dir, concordança extraordinària de les dues corbes, intensificació de l'alça secular a partir de mitjan segle, superioritat de l'alça de Tàrraga, que anirà reduint la diferència de nivell fins a situar-se per sobre de la de Barcelona a partir de 1796, i marcades inflexions de la corba de Tàrraga enfront de l'extraordinària regularitat de la de Barcelona.

La corba de les mitjanes mòbils mostra fins a 1741 una situació d'estancament, quan no de tendència a la baixa; per les raons exposades anteriorment, el nostre mínim secular se situa en aquesta data. Si comparem la mitjana mòbil d'aquest any amb la de 1754, l'augment de la corba de Tàrraga és d'un 31% i la de Barcelona d'un 22%. Aquest resultat ve a ratificar que la primera empena sòlida de l'alça de preus es produí entre 1749 i 1754. A partir d'aquesta data, la corba de Tàrraga sofreix una inflexió molt més pronunciada que la de Barcelona, a causa de la caiguda de 1756. Això comportarà una disminució del ritme de l'alça

de la corba de Tàrraga, que no recuperarà el pendent anterior fins el 1761. Dos anys després, els percentatges d'alça respecte a 1741 són d'un 37% per a Barcelona i d'un 41% per a Tàrraga, amb una disminució de la superioritat de l'alça de Tàrraga. Les dues corbes continuen amb un pendent molt marcat fins a 1770; però, novament, entre 1771 i 1774, es produirà una inflexió en la de Tàrraga, a causa de la baixa de 1776. Comparant les mitjanes mòbils de 1770 amb les de l'any que hem pres com a base, ens trobem amb un guany d'un 72,9% per a Tàrraga i d'un 57% per a Barcelona, i el 1773 l'augment és d'un 67% i d'un 60%, respectivament.

Aquestes xifres posen en evidència una vegada més la presència en la corba de Tàrraga d'un moviment cíclic molt intens que al mateix temps que produeix pendents molt pronunciats en la corba també provoca inflexions més agudes. Només així s'explica que en tres anys la superioritat de la sèrie de Tàrraga sobre la de Barcelona es vegi reduïda d'un 15% a un 7%.

En cap de les dues corbes no trobem l'intercicle depressiu de 1774-1782, tan característic dels preus europeus del Nord, sinó que aquest es veu substituït per una alça contínua amb lleugeres vacil·lacions en la corba de Barcelona en 1781-81 i amb inflexions més pronunciades a Tàrraga, encara que molt menys agudes que en el període anterior.

El 1782 el percentatge d'augment sobre la mitjana mòbil que hem establert com a base és d'un 85% a Tàrraga. A partir d'aquesta data, el pendent s'intensifica en les dues corbes i, després d'una lleugera disminució del ritme entre 1786-87, l'alça adquirirà una violència extraordinària que es mantindrà fins a 1799. Entre 1786 i 1789 les mitjanes mòbils hauran guanyat 19,2 sous a Tàrraga i 16,6 a Barcelona. L'alça d'aquest últim any sobre 1741 és d'un 117,6% a Barcelona i d'un 144,8% a Tàrraga. La diferència entre l'alça de Tàrraga i la de Barcelona en arribar a aquesta data crucial és realment remarcable.

Els altres cereals i el moviment de llarga durada

La importància que els altres cereals, *mescladis o mestall, segolós, sègol i ordi*, tenien en l'agricultura de l'Antic Règim ha estat assenyalada per diversos autors. A França, E. Labrousse explica com els blats de qualitat inferior i el sègol eren la base de l'alimentació popular. A nivell català no disposem encara de la documentació suficient que ens permeti de fixar amb un mínim de garanties el paper que van tenir en l'alimentació rural i urbana, però tot fa suposar que fou important. D'altra manera no s'explica el lloc important que ocupen en la distribució dels cultius com ens mostra l'article de P. Vilar²¹ citat anteriorment, i com ho con-

21. P. VILAR, article citat a la nota 17.

firma la informació procedent dels cadastres del segle XVIII. La importància d'aquests cereals, mescladís, segolós, sègol i ordi, ens és també corroborada per la constància amb què es veuen cotitzats en el mercat de Tàrraga, sense cap interrupció en el període estudiat, excepte alguns mesos en períodes de forta carestia. Si les dades sobre el volum de vendes que hem donat anteriorment fossin representatives de tot el període, podríem afirmar que, segons la quantitat intercanviada, l'ordi ocuparia el primer lloc, seguit de la xeixa i, a molta distància d'aquests, del segolós i sègol i, a més distància encara, del mescladís. De totes maneres, ja hem assenyalat abans que, aquestes dades, no les podem prendre com a valors absoluts sinó únicament com a orientadors.

Donada la importància que aquests productes tenen en l'agricultura de la Catalunya interior, creiem que té un gran interès poder fixar estadísticament l'evolució dels seus preus en el transcurs del segle XVIII.

Com podem veure en el gràfic número 3, la concordança amb el moviment del preu de la xeixa és extraordinari. Plena coincidència en el ritme del moviment i en els seus màxims i mínims. En efecte, 1749, 1753, 1760, 1766, 1775, 1783 i 1789 són per a tots aquests cereals els anys de puntes més marcades, com hem vist abans que succeïa amb la xeixa. També els mínims seculars els trobem a 1732, 1746, 1756, 1777, 1782, 1788. Notem només alguna petita discrepància: el mínim de 1770 de la xeixa, en el segolós, sègol i ordi es dona el 1769, i la punta de 1781, que havíem registrat en la xeixa, només es dona en el mescladís, mentre el segolós i sègol la tenen el 1780 i l'ordi el 1779.

Assenyalades aquestes similituds i diferències, ens interessa de poder fixar estadísticament l'amplitud de l'alça en relació amb la xeixa.

Utilitzarem els mateixos sistemes de càlcul. La comparació d'uns anys del començament amb uns del final de la sèrie dona els següents resultats:

Mitjana dels preus efectius i tant per cent dels dos períodes

Xeixa		Mescladís	
	%		%
1729-36...	55,4	1729-36...	48,5
	115		130,3
1788-92...	119,1	1788-92...	111,8

Segolós		Sègol		Ordi	
	%		%		%
1729-36...	41,5	1729-36...	35,2	1729-36...	23,5
	125		131,8		164
1788-92...	93,5	1788-92...	81,6	1788-92...	62,2

D'aquesta primera confrontació es pot deduir amb tota claredat la superioritat de l'alça d'aquests cereals en relació amb la xeixa. Destaca

l'alça de l'ordi, en un 49% més elevada que la de la xeixa, però són força indicatives la resta: en un 16,8% la supera el sègol, en un 15,3% el mescladís i en un 10% el segolós.

Aquesta primera constatació ens és confirmada per les mitjanes cícliques, com es pot veure en el quadre següent:

Mitjanes dels preus efectius i índex dels quatre grups cíclics

	Xeixa	%	Mescladís	%	Segolós	%	Sègol	%	Ordi	%
1732-46:	53,2	100	46,4	100	39,2	100	34,4	100	23,6	100
1747-56:	70,4	132,3	63,9	137,8	51,6	131,7	47,2	137,3	32,5	137,9
1757-70:	76,7	144,2	71,8	154,8	59,4	151,5	53,4	155,5	37,4	158,7
1781-89:	101	189,8	94,2	203,2	79,9	204	73,9	215	50	212,2

En efecte, aquestes xifres confirmen les conclusions a què més amunt havíem arribat sobre el moviment de llarga durada de la xeixa. Veiem que la tendència secular dels preus dels cereals segueix les línies marcades per aquella i que les diferències que havíem trobat respecte a Barcelona es troben plenament corroborades pel comportament dels preus dels cereals inferiors. Assenyalem també que, en general, l'alça és més elevada que la comprovada en la xeixa, i destaca l'augment del sègol, un 25,2% superior a la xeixa, el de l'ordi un 24,4%, encara que també és notable el 14,2% del segolós i el 13,4% del mescladís.

Així mateix, és de destacar que en aquestes quatre sèries queden perfectament delimitades les grans etapes de l'alça, primera empenta important entre 1747-56, disminució del ritme a l'etapa següent a causa del baix nivell de 1756-63 i forta embranzida en la mitjana cíclica de 1771-89, que representa, per a la major de les corbes, prop del 50% de l'alça de tot el període. A conclusions similars ens portaria l'anàlisi de les mitjanes mòbils; en prescindirem a causa de la claredat del fenomen.

Moviment cíclic

Tenim ja una dada sobre la corba de Tàrraga: l'existència d'una alça secular i la seva major amplitud respecte a la de Barcelona. És sabut, de totes maneres, que en l'economia de l'Antic Règim les variacions cícliques i estacionals tenen un paper tant o més decisiu que la tendència secular. Les oscil·lacions cícliques i estacionals trastornen brutalment l'economia i la societat i poden posar en perill les limitades possibilitats d'un creixement econòmic. A més, com han analitzat E. Labrousse i P. Vilar, aquestes variacions brusques de preus afecten de forma molt contradictòria els diversos grups que intervenen en la producció; una mala collita, si d'una banda presenta grans possibilitats de beneficis a tots aquells

sectors socials que disposen d'excedents comercialitzables, d'altra banda, per la gran massa de petits propietaris parcera, arrendataris i jornalera que no recullen ni allò que necessiten per al propi consum, significa anys de carestia, de misèria i de fam que marquen d'una forma periòdica la societat de l'Antic Règim.

Per a poder fixar estadísticament el moviment cíclic i poder-lo comparar amb facilitat amb el dels preus francesos i de Barcelona, utilitzarem el sistema de càlcul emprat per E. Labrousse i P. Vilar, és a dir, les mitjanes mòbils de tretze anys, però amb l'any observat al final. Amb els resultats d'aquests càlculs i els obtinguts per P. Vilar hem confeccionat el gràfic número 4, on trobem novament grans similituds entre les dues corbes, encara que la de Tàrraga es distingeix per una major amplitud de les oscil·lacions. Efectivament, la diferència mitjana entre els preus anuals i la mitjana mòbil de llarga durada en el període de 1734-89 és de 17,8% enfront d'un 14% a França i un 10,7% a Barcelona. Aquestes xifres donen plena constància de la superioritat del moviment cíclic dels preus de Tàrraga, fenomen fàcilment explicable per la manca d'elasticitat de l'oferta i la demanda en comparació amb la situació de Barcelona que veia atenuar-se la violència de les alces cícliques per l'acció compensadora dels blats estrangers.

Cal que ens preguntem també si el moviment cíclic tendeix a aguditzar-se o bé a suavitzar-se en el curs del segle XVIII. Si comparem les diferències mitjanes entre 1732-62 i 1763-89, sembla que el moviment tendeix a estancar-se i fins i tot a reduir-se lleugerament perquè passa d'un 18,5% en el primer període a un 17,6%. A Barcelona, en canvi, apareix una clara progressió i entre els dos períodes comparats passa d'un 9,9% a un 11,1%. Podem precisar més encara: entre 1732-46 la diferència és només d'un 14,2% (6,2% a la corba de Barcelona), però la violència cíclica del període 1747-56 elevarà el percentatge a un 30,5% (17,4% a Barcelona). L'extraordinària intensitat de la crisi de 1749-53 fa que la corba de Tàrraga mostri un moviment cíclic superior al primer període abans fixat.

La crisi de 1766-67 aguditzarà novament el moviment i entre 1757-70 la diferència fou d'un 17,8% (11,3% a Barcelona), però a partir d'aquesta última data l'amplitud del moviment es reduirà lentament en les dues corbes. Entre 1771 i 1789 la diferència mitjana és només d'un 14,8% (9,6% a Barcelona) per a tornar a adquirir una gran intensitat a l'etapa final de la nostra corba a causa de les fortes crisis de finals de segle.

En canvi, contràriament al fenomen analitzat a França, de l'agreujament de les crisis a la segona meitat de segle, tant a Tàrraga com a Barcelona es comprova un fenomen invers, com es pot veure en el següent quadre:

Amplitud de les principals crisis
(Diferència en tant per cent del moviment de llarga durada)

Tàrraga		Barcelona	
1749	61,2 %	1749	33,7 %
1766	56,3 %	1766	32,4 %
1775	24,9 %	1773	25,1 %
1781	27,5 %	1785	13,4 %
1789	46,1 %	1789	31,4 %

En efecte, podem veure com l'amplitud de les crisis és cada vegada inferior i que ni tan sols la de 1789 arribarà a tenir la gravetat de les de 1749 o de 1766. Cal dir també que la reducció de l'amplitud es produeix d'una forma més dràstica a Tàrraga que a Barcelona, com ho mostra la comparació de la crisi de 1749 amb la de 1789 en les dues localitats.

Un altre aspecte que distingeix el moviment cíclic de les dues corbes és una major intensitat en les caigudes i també una major freqüència, en especial a la segona meitat de segle. Mentre a Barcelona, a partir de 1757, els preus només durant tres anys es situen per sota la corba de llarga durada i en cap més del 7%, a Tàrraga, en canvi, això es produeix molt més sovint i amb molta més intensitat (— 18,6% el 1762, — 24,9% el 1777, — 16% el 1778, — 12% el 1778).

Respecte a la cronologia del moviment cíclic, les dades aportades fins aquí semblen mostrar que en lloc d'una intensificació o disminució en el curs del segle XVIII, hi ha una etapa, 1746-70, durant la qual adquireix la màxima violència i que tant abans com després d'aquest període l'amplitud és molt menor.

Però en aquest tipus de càlcul la violència del moviment cíclic de Tàrraga queda encara emmascarada. Una comparació de cada cicle amb els preus de Barcelona facilitarà una visió més exacta del problema. Si establim com a criteri incloure en el cicle principal qualsevol variació d'un any, contrària al moviment general del cicle, la duració mitjana d'aquest durant el període estudiat és de 6,9 anys a Tàrraga i de 6,7 a Barcelona. La fixació dels cicles la fem de mínim a mínim per tal de poder aprofitar la part inicial de la nostra sèrie. Seguint aquests criteris, hem confeccionat el quadre de la pàgina següent (part superior), on apareixen delimitats els cicles de les dues corbes amb els màxims i mínims corresponents.

Una vegada fixats els cicles ens interessa conèixer el moviment periòdic efectiu tal com era sofert pel comprador o venedor, és a dir, incloent-hi l'alça de llarga durada i també la variació estacional. De primer, hem comparat màxims i mínims anuals de cada cicle i, després, per tal d'incorporar també el moviment estacional, hem fet la comparació entre mà-

xims i mínims mensuals. El resultat d'aquestes comparacions es pot veure en el quadre següent:

Cicles del preu del blat (xeixa) a Tàrrrega i Barcelona

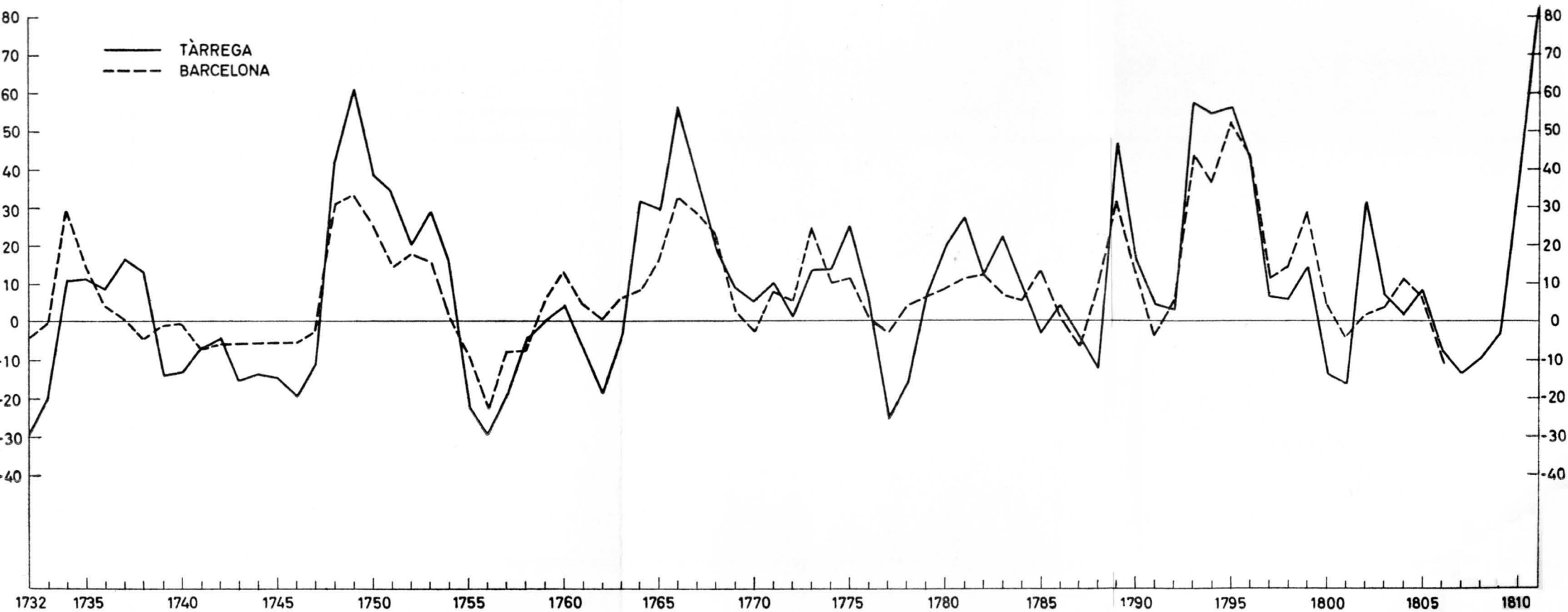
	Tàrrrega				Barcelona			
	duració	màxim	mínim		duració	màxim	mínim	
I.	1732-39	7 anys	1737	1732	1732-1738	6 anys	1734	1732
II.	1739-46	7 "	1742	1740	1738-1746	8 "	1740	1738
III.	1746-56	10 "	1749	1746	1746-1756	10 "	1749	1746
IV.	1756-62	6 "	1760	1756	1756-1762	6 "	1760	1751
V.	1762-70	8 "	1766	1762	1762-1770	8 "	1767	1762
VI.	1770-77	7 "	1775	1770	1770-1777	7 "	1773	1770
VII.	1777-88	11 "	1783	1777	1777-1787	10 "	1785	1777
VIII.	1788-92	4 "	1789	1788	1787-1791	4 "	1789	1787
IX.	1792-98	6 "	1795	1792	1791-1797	6 "	1795	1791
X.	1798-1801	3 "	1799	1798	1797-1801	4 "	1799	1797
XI.	1801-1807	6 "	1802	1801	1801-1806	5 "	1804	1801

Amplitud del moviment cíclic amb el moviment estacional i sense

Barcelona		Tàrrrega	
Diferència cíclica entre màxims i mínims anuals		Diferència cíclica entre màxims i mínims anuals	Diferència cíclica entre màxims i mínims mensuals
I.	36,9%	I.	69,9%
II.	6,8%	II.	6,3%
III.	43,9%	III.	109,3%
IV.	54,8%	IV.	61,3%
V.	38%	V.	98,5%
VI.	26,6%	VI.	35,8%
VII.	29,8%	VII.	73,8%
VIII.	46,8%	VIII.	72,6%
IX.	82,7%	IX.	77,7%
X.	25,3%	X.	31,8%
XI.	23,5%	XI.	61,5%
Diferències mitjanes	37,7%	Diferències mitjanes	63,5%

Aquests quadres confirmen una vegada més les conclusions a què hem arribat anteriorment sobre el gran parentiu de les dues corbes. En efecte, en totes dues el nombre de cicles i la seva duració és pràcticament igual. Només s'ha d'assenyalar un *décalage* d'un any en els cicles I, VII,

GRÀFIC N°4 - MOVIMENT PERIÒDIC DELS PREUS DEL BLAT XEIXA A TÀRREGA, DE 1732 A 1811.
DIFERÈNCIES EN TANT PER CENT SOBRE LA MITJANA MÒBIL "RECTIFICADA" I
COMPARACIÓ AMB BARCELONA, SEGONS DADES DE P. VILAR.

VIII i IX. En aquests quatre casos la corba de Barcelona inicia la fase ascendent un any abans que la de Tàrraga. Aquesta dada és força interessant car, al nostre entendre, posa en evidència la pressió que Barcelona exerceix sobre els preus de Tàrraga.

Però, al mateix temps, la corba de Tàrraga es mostra clarament diferenciada de la de Barcelona respecte a l'amplitud del moviment cíclic. Així podem veure com les alces cícliques, incloent-hi el moviment de llarga durada, se situen en dos cicles entorn del 100 %, i en un d'ells fins i tot l'ultrapassa; durant sis més, l'alça oscil·la entre el 60 % i el 70 %. En canvi, a Barcelona, abans de 1789 l'alça dels cicles més violents és només de l'ordre del 40 % al 50 %. Únicament, entre 1791 i 1795 l'alça va arribar a un 82,7 %, però cal tenir en compte la situació d'anormalitat a causa de les grans dificultats per a abastar-se de l'exterior. Mentre a Tàrraga alces inferiors al 40 % només es troben en tres cicles, a Barcelona es donen en 7. Finalment, la diferència cíclica mitjana durant el període estudiat és d'un 63,5 % a Tàrraga i d'un 37,7 % a Barcelona, gairebé un 70 % superior en la primera.

També trobem una diferència notable si fem intervenir en el càlcul les variacions estacionals: l'amplitud de l'alça arriba a Tàrraga fins a un 155 % i, sovint, supera el 100 %, mentre a Barcelona, fins a 1789, en cap moment no passa del 90 %.

A tots els nivells, el moviment cíclic de Tàrraga es mostra molt més virulent que el de Barcelona, i cal no oblidar les conseqüències econòmiques i socials d'aquest fet. Que en cinc o sis anys, i algunes vegades en dos o tres, els preus augmentessin en un 70 % o en un 100 % necessàriament provocà grans trastorns i generà d'una forma periòdica situacions de misèria i fam com les que descriuen alguns autors del segle XVIII, en parlar de la situació de l'Urgell.

Ara bé, malgrat això, el moviment periòdic de la corba de Tàrraga és d'una amplitud inferior a la dels preus d'algunes regions de l'interior de França, on el moviment periòdic és en un moment de crisi de l'ordre d'un 190 % entre màxim i mínim anual i fins a un 290 % si hi intervé la variació estacional.

Tampoc no és comparable amb les brutals oscil·lacions dels mercats de l'Espanya interior, on, en anys d'alça, la cíclica arriba a una amplitud d'un 330,78 % entre màxim i mínim anual, com succeeix a Valladolid entre 1799-1800 o bé a Toledo, on, entre 1795-96 i 1797-98, l'amplitud cíclica és d'un 314,89 %.²²

En resum, doncs, com abans hem vist en analitzar el moviment de

22. G. ANES, "Las fluctuaciones de los precios del trigo, de la cebada y del aceite en España (1788-1808): un contraste regional", *Moneda y Crédito*, núm. 97, 1966, pp. 69-150.

llarga durada, la corba de Tàrrega es troba en una situació intermèdia entre la dels mercats del litoral, que veuen suavitzades les variacions brusques de preus per la possibilitat de recórrer a les importacions, i la dels mercats interiors o continentals, sotmesos a les fluctuacions de la producció local i, en conseqüència, a brutals oscil·lacions dels preus.

El moviment estacional

Juntament amb el moviment cíclic les variacions estacionals poden aguditzar en gran manera el moviment periòdic dels preus dels grans. És un fenomen àmpliament analitzat el fet que la gran massa de camperols es vegin forçats a vendre la seva collita en els mesos immediatament posteriors a la recollecció per a pagar deutes, impostos i altres obligacions que han realitzat en el curs de l'any agrícola. Felipe Darbao, l'autor de la Memòria sobre el canal d'Urgell anteriorment citada, escrita a mitjan segle XVIII, ens confirma aquest fenomen quan ens descriu com els negociants i usurers, acaparadors en definitiva, en arribar la collita, obliguen els pagesos a vendre els grans i els forcen "a que los malbaraten causándoles el perjuicio del transporte a los mercados, en donde forzados de la urgencia los dan al precio que les ofrecen a fin de pagar contribución y apremio".²³ Això provoca una forta caiguda de preus que s'anirà remuntant a mesura que la pressió de l'oferta vagi disminuint. A partir de la segona meitat de l'any agrícola els preus adquireixen una alça cada vegada més intensa per a culminar en les puntes característiques dels mesos d'abril o maig. Després d'aquest mes, si les perspectives de la collita són favorables, es produirà una nova caiguda que es veurà continuada fins a setembre o octubre. Ja ha estat assenyalat qui s'aprofita d'aquestes variacions, que en anys de crisi adquireixen una amplitud extraordinària. No són pas els petits camperols, parcers o arrendataris, els quals, per les raons que hem donat, tenen molt poques possibilitats d'emmagatzemar els grans fins als mesos de preus elevats, sinó que són els grans propietaris laics o eclesiàstics, els perceptors de rendes en espècie, les "companyies" arrendatàries d'impostos i drets senyorials els qui, guardant els grans uns mesos, poden veure augmentats els seus beneficis en un 50% i més.

Creiem, doncs, que té interès conèixer l'amplitud i les característiques del moviment estacional dels preus de la xeixa a Tàrrega. La nostra mercurial presenta, però, algunes dificultats per a realitzar aquest tipus de càlcul, derivades del fet que manquen algunes dades mensuals, d'alguns anys. Per exemple, és bastant freqüent que, a causa de les nevades, el mes de gener no es puguin celebrar mercats; altres buits de la nostra

23. *Proyecto presentado por la Real Sociedad patriótica de la villa de Tárrega... 1785*, citat a la nota 8.

sèrie ja han estat exposats anteriorment. Entre 1732-85, només disposen de 45 anys amb dotze cotitzacions per any i són els únics que hem utilitzat per a avaluar el moviment estacional mitjà durant aquest període. Cal tenir en compte aquesta dada a l'hora de comentar els resultats obtinguts, ja que hi pot haver la possibilitat que, a causa d'aquests buits, el resultat final es vegi alterat.

Per tal de poder comparar la variació estacional dels preus de Tàrraga amb la dels preus d'algunes comarques franceses estudiades per E. Labrousse, hem utilitzat el mateix mètode de càlcul que aquest autor, és a dir, buscar la diferència mensual percentual en relació amb el preu mitjà anual. Encara que aquest mètode presenti algunes deficiències l'hem preferit a altres per tal de facilitar les comparacions. Per al període 1732-85, entre els preus mensuals més baixos i els més elevats existeix una diferència mitjana d'un 14,5%. Segons el càlcul d'E. Labrousse, entre el màxim i el mínim mensual dels preus d'algunes comarques franceses la diferència oscil·la entre un 11% i un 12% (1734-89). Els preus del blat de Toulouse entre 1650-1715 presenten una diferència mitjana d'un 10,3% entre el màxim i el mínim mensual.²⁴ L'amplitud mitjana del moviment estacional es mostra, a la nostra corba, sensiblement superior a la d'aquestes localitats franceses, sense però diferències notables.

Segons aquest moviment estacional tipus, com podem veure en el gràfic número 5, els preus queden fortament deprimits en el moment de la collita i es mantenen inferiors al preu mitjà anual fins al gener, amb una lleugera tendència a l'alça des del mes d'agost. La segona meitat de l'any agrícola és el període dels preus elevats: l'alça guanya en intensitat a partir del gener i arriba al seu punt culminant el mes de maig, per a iniciar tot seguit una nova caiguda els mesos de juny i juliol. De totes maneres, aquest moviment tipus que acabem de descriure és molt irreal, fruit de les compensacions en el conjunt de la sèrie. Com a màxim, serveix per a expressar les variacions estacionals dels anys amb un feble moviment cíclic, els anys que en el gràfic número 4 se situaven prop de l'horitzontal O. Ara, fins i tot aquests anys (1741-42 o 1772-73) mostren algunes diferències respecte a aquest moviment mitjà, en especial a la primera meitat de l'any agrícola. En efecte, l'alça feble però continuada des de l'agost es veu substituïda per un moviment a la baixa fins al novembre o desembre. En canvi, la fase ascendent de la segona meitat amb el seu màxim del mes de maig ofereix grans similituds.

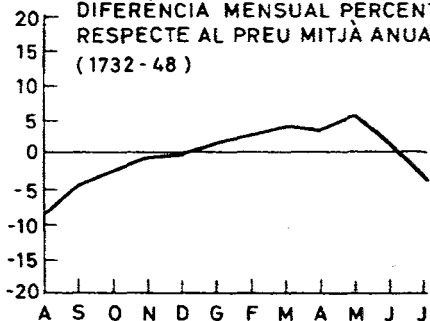
De fet, les variacions estacionals depenen en gran part del moviment cíclic i es veuen intensificades o suavitzades per l'amplitud d'aquest moviment segons es tracti d'anys de màxim o mínim cíclic.

En aquest últim cas el moviment estacional es veu "aplanat" i la dife-

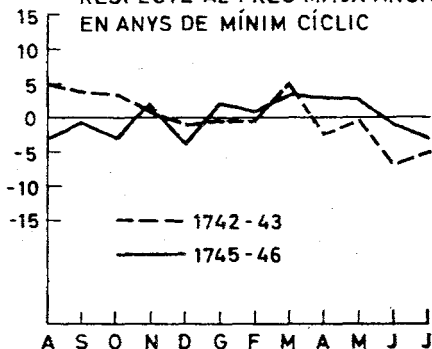
24. G. FRÈCHE, "Histoire des prix...", p. 94, citat a la nota 1.

GRÀFIC N°5 - MOVIMENT ESTACIONAL

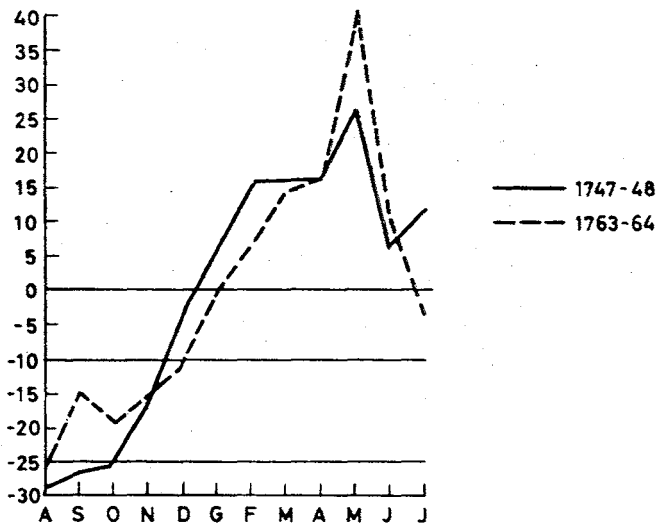
N°5-A
DIFERÈNCIA MENSUAL PERCENTUAL
RESPECTE AL PREU MITJÀ ANUAL
(1732 - 48)

N°5-C
DIFERÈNCIA MENSUAL PERCENTUAL
RESPECTE AL PREU MITJÀ ANUAL
EN ANYS DE MÍNIM CÍCLIC

N°5-B
DIFERÈNCIA MENSUAL PERCENTUAL
RESPECTE AL PREU MITJÀ ANUAL
EN ANYS DE MÀXIM CÍCLIC

rència entre els preus mensuals més baixos i el més elevat queda reduït a un 10% i fins i tot a un 6,4% (1745-46). La corba presenta, des del mes d'agost, una clara tendència a la baixa, amb un breu parèntesi entre gener i febrer de preus una mica més elevats que, a vegades, s'allarga fins al març per a recaure novament fins a finals de l'any agrícola. Alguns anys, els mesos posteriors a la collita, la tendència dels preus varia d'un mes a l'altre, però a partir del març es reafirma el moviment a la baixa.

En canvi, els anys de màxim cíclic el moviment estacional s'intensifica. La diferència entre els preus mensuals extrems s'amplifica fins a un 68% (1763-64) o 45% (1734-35) i reproduceix els accidents principals del moviment estacional mitjà, encara que amb algunes divergències. El mínim se situa a l'agost o l'octubre i a partir d'aquest mes l'alça s'accelera fins a arribar al preu màxim el mes de maig. Però els anys de crisis agudes i continuades sofreix fortes perturbacions: els màxims tant els trobem al febrer com a l'abril o bé continua l'alça ininterrompuda fins al juliol. Això succeeix sobretot els anys situats a la fase ascendent del cicle. Els anys situats al començament de la inflexió, a part que l'amplitud és inferior, a partir del gener o febrer s'inicia la tendència a la baixa, que continuarà fins a finals de l'any agrícola.

Malgrat les deficiències de la nostra sèrie per a calcular les variacions estacionals, els resultats obtinguts semblen reafirmar, com era de preveure, l'existència d'un intens moviment estacional especialment els anys de crisis cícliques que no pot ésser oblidat en estudiar les conseqüències socials del moviment periòdic dels preus agrícoles durant l'antic règim.

* * *

¿Quines conclusions es poden treure de l'anàlisi de la mercurial de Tàrraga i de la comparació amb els preus barcelonins? De primer, assenyallem una vegada més l'extraordinària similitud de les sèries. La superposició de les dues corbes mostra fins a quin punt el moviment del preu del blat a les dues localitats reproduceix amb lleugeres variacions un mateix tipus de fluctuacions. L'alça secular de Barcelona es veu reafirmada en la corba de Tàrraga i també els esglaons principals. El màxims i mínims seculars se situen als mateixos anys, excepte alguna petita variació. La superioritat de l'alça secular respecte a la de Barcelona apareix ben neta i mostra un tret que es repetirà en altres ocasions: superioritat de l'alça a Tàrraga, però de totes formes inferior a la dels preus castellans.

També existeix una gran concordança entre el moviment cíclic de les dues sèries. El nombre i la durada dels cicles són pràcticament iguals; només en alguns d'ells trobem que el canvi de tendència cíclica es dona un any abans a la sèrie de Barcelona. Aquí es repeteix el mateix feno-

men: superioritat de l'amplitud cíclica a Tàrraga, però inferior a la dels preus castellans.

Respecte al desnivell de preus, constatem que, efectivament, els preus de Tàrraga en anys normals són inferiors als de Barcelona, però durant les crisis cícliques els iguala i, sovint, els supera. Comprovem també que la diferència de nivell entre les dues sèries es redueix sensiblement en el transcurs del segle XVIII: d'una diferència mitjana d'un 15,6% en el període 1732-46 passa a 3,5% el 1747-56, per a augmentar novament en el període 1757-70 a un 8,8%, reduir-se de nou entre 1771-89 a un 6,6% i veure's pràcticament anul·lada en el període del 1790-1802 (1,6%). Aquesta és una dada important que ens pot explicar la superioritat de l'alça secular dels preus de Tàrraga, a causa d'una dependència cada vegada major dels mercats locals respecte al de Barcelona, que arriba a esborrar pràcticament els desnivells dels preus, característics de tot el segle.

Respecte a la cronologia, la mercurial de Tàrraga confirma les grans etapes de l'alça secular que caracteritzen la corba de Barcelona. Cap guany substancial fins a 1746, primera empenta seriosa entre 1747-56 i successió de la de cicles ascendents fins a 1789 amb les puntes de 1764-66, 1774-75, 1781-83 i 1789. A més, la nostra corba rectifica la anormal estabilitat de la corba barcelonina entre 1741-46, per la fase descendent d'un nou cicle.

Però cal remarcar també les discordances. Deixant de banda el desnivell de preus i la superioritat de l'alça secular, el que distingeix més la mercurial de Tàrraga de la de Barcelona és l'amplitud de les oscil·lacions cícliques. En conjunt, per tot el període estudiat (1734-89), les oscil·lacions cícliques són de l'ordre d'un 70% més elevades. Si a aquestes oscil·lacions hi afegim el moviment estacional, molt intens en anys de carestia, arribarem a la conclusió que el moviment periòdic del preu del blat va adquirir a Tàrraga una gravetat i una violència desconegudes a Barcelona. Ara bé, l'amplitud cíclica fou, malgrat tot, inferior a la que van experimentar els preus de les regions de l'Espanya interior.

L'anàlisi dels preus dels altres cereals ens porta a conclusions molt similars a les altres a què hem arribat sobre els preus del blat, però amplifiquem les discordances respecte a Barcelona: superioritat de l'alça secular i major intensitat del moviment cíclic i estacional en tots ells.

Els resultats obtinguts confirmen la validesa de la hipòtesi formulada per P. Vilar sobre les relacions entre preus comarcals i preus barcelonins. En efecte, els de Tàrraga, com possiblement els de les altres comarques interiors, són més baixos que els de Barcelona, però amb oscil·lacions més agudes. La influència de Barcelona es deixa sentir en un doble aspecte: per una banda atenua l'excessiva caiguda en anys de bona collita i, per l'altra, suavitza les alces cícliques en anys de carestia que es mostren molt inferiors a les de les comarques de l'interior de la Península. Això

demostra l'existència d'un nivell important d'intercanvis, d'unes relacions entre les diverses comarques catalanes i, en especial, entre la perifèria i l'interior que permeten compensar les agudes variacions de la producció local. La similitud de les dues corbes i la progressiva desaparició del desnivell de preus entre Tàrraga i Barcelona sembla indicar que en el transcurs del segle XVIII es van produir avenços importants en la formació del mercat català. Ara bé, malgrat aquest progrés, no podem oblidar que encara som lluny d'una economia de mercat mínimament estable, capaç de compensar d'una manera eficaç i immediata les pèrdues d'una collita en una comarca. Quan tot això succeeix encara sorgeixen greus problemes de subsistència i es desencadenen les alces cícliques que marquen d'una manera periòdica la societat de l'Antic Règim, i que afecten de forma molt diferent els seus distints sectors. Aquestes alces cícliques perjudiquen sempre els petits propietaris, els parcers i jornalers, ja que en aquests anys no sols no disposen d'excedents comercialitzables, sinó que sovint la seva collita és insuficient per al seu propi consum. En canvi, per als grans propietaris, per als receptors de rendes en espècies, per als arrendataris i cobradors de drets i rendes senyorial, aquests anys de crisi són anys d'alts beneficis, perquè, encara que disposen d'una quantitat inferior, queda àmpliament compensada pels preus elevats. Aquests sectors es veuran beneficiats per l'alça secular i s'aprofiten de les alces cícliques i estacionals, encara que comporti la misèria i la fam per a la major part dels camperols. Un bon testimoni d'aquest fenomen ens el dóna Felipe Darbao, l'autor de la Memòria citada anteriorment, quan denuncia com a causants de la misèria popular aquestes oligarquies locals que "tienen pechados todos los comunes con uno, dos y tres impuestos; en esta forma adelantan una porción de grano o dinero a fondo perdido, por quince o veinte años, en los quales cobran por premio un quinceno o un veinteno de todos los frutos que se cogen y como estas negociaciones se hacen en tiempo de las urgencias de los Pueblos, como la presente, que no tienen que sembrar, siempre les son ventajosas, como que en una buena cosecha pueden recoger el principal, quedándoles las otras por réditos. Tienen también arrendados los Diezmos y Primicias, con lo que cuando llega el caso de medir el grano en las eras los amos sirven sólo de testigos del como se reparten no quedándoles ni aun el salvado en compensación de sus afanados sudores. Dichos negociantes quedan con la fuerza del grano y por consiguiente árbitros de los precios, guardándolos hasta la forzosa ocasión y entonces desuellan el País con sus mismos bienes".²⁵

25. *Proyecto...*, citat a la nota 8.

APÈNDIX n. 1 *Moviment dels preus*

Anys	Xeixa		Mescladís		Preus nominals (sous-quartera)
	Preus nominals (sous-quartera)	Índex per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous-quartera)	Índex per a 1732-46 = 100.	
1719	56,65	106,40	49,13	106	41,27
1720	64,15	120,50	57,43	123,9	49,31
1721	46,87	88	42	90,6	34,31
1722	55,71	104,60	42,87	92,5	36,75
1723	54,68	102,70	46,83	101	39,74
1724	59,50	111,80	54	116,5	47
1725	—	—	—	—	—
1726	—	—	—	—	—
1727	—	—	—	—	—
1728	—	—	—	—	—
1729	66,76	125,40	61,48	132,6	53,12
1730	51,52	96,80	47,57	102,6	41,23
1731	50,25	94,40	50	107,9	44
1732	40,42	75,90	35,92	77,5	29,46
1733	44,19	83	38,51	83,1	31,54
1734	62,97	118,30	54,83	118,3	48,20
1735	63,76	119,80	56,25	121,3	48,74
1736	63,05	118,40	43,79	94,5	35,92
1737	68,67	129	60,76	131,1	51,16
1738	66,90	125,70	60,82	131,2	51,32
1739	49,94	93,80	42,92	92,6	36,85
1740	49,52	93	43,94	94,8	35,75
1741	52,36	98,30	47,24	101,9	39,52
1742	52,64	98,90	46,86	101,1	39,81
1743	46,25	86,90	40,96	88,4	34,91
1744	47,14	88,50	41,78	90,1	36,55

DIXS

dels cereals a Tàrrrega de 1719 a 1811

Segolós		Sègol		Ordi	
Index per a 1732-46 = 100		Preus nominals (sous- quartern)	Index per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732-46 = 100
105,4		36,90	107,4	23,90	101,4
125,9		40,62	118,2	27,69	117,5
87,6		29,77	86,6	18,95	80,4
93,8		30,07	87,5	18,99	80,6
101,5		33,06	96,2	18,45	78,3
120		41,33	120,3	20,50	87
—		—	—	—	—
—		—	—	—	—
—		—	—	—	—
—		—	—	—	—
135,6		48,36	140,7	30,51	129,5
105,3		34	99	24,54	104,2
112,3		(30)	(87,3)	25,75	109,3
75,2		25,50	74,2	17,42	73,9
80,5		26,34	76,7	19,04	80,8
123,1		42,69	124,2	23,96	101,7
124,4		43,19	125,7	26,61	112,9
91,7		31,91	92,9	20,26	86
130,6		46,47	135,2	29,33	124,5
131		43,74	127,3	31,62	134,2
94,1		27,52	80,1	22,15	94
91,3		30,34	88,3	20,45	86,8
100,9		34,58	100,6	28,60	121,4
101,6		37,31	108,6	29,11	123,6
89,1		31,64	92,1	21,56	91,5
93,3		33,57	97,7	21,55	91,5

Anys	Xeixa		Mescladis		
	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)
1745	46,89	88,10	41,99	90,6	35,92
1746	43,97	82,60	38,84	83,8	31,92
1747	47,64	89,50	43,01	92,8	32,37
1748	78,06	146,60	69,71	150,4	59,51
1749	92,02	172,80	88,45	190,8	66,05
1750	80,55	151,30	71,81	154,9	57,64
1751	79,24	148,80	72,93	157,3	63,07
1752	73,13	137,40	67,84	146,3	56,48
1753	81,48	153	75,11	162	63,78
1754	75,49	141,80	68,59	148	54,73
1755	50,86	95,50	42,43	91,5	32,69
1756	45,58	85,60	39,02	84,2	29,89
1757	52,94	99,40	47,83	103,2	38,19
1758	63,58	119,40	58,02	125,2	47,82
1759	69,08	129,80	62,73	135,3	52,25
1760	73,51	138,10	67,98	146,6	57,14
1761	64,64	121,40	60,14	129,7	50,51
1762	54,09	101,60	49,53	106,8	40,78
1763	63,14	118,60	58,55	126,3	49,83
1764	86,64	162,70	82,74	178,5	73,34
1765	86,41	162,30	82,07	177	70,40
1766	107,39	201,70	101,92	219,8	87,33
1767	98,02	184,10	93,80	202,3	74,40
1768	88,14	165,60	82,68	178,3	68,34
1769	83,03	156	78,67	169,7	58,79
1770	82,90	155,70	78,42	169,2	61,96
1771	88,57	166,40	80,35	173,3	66,39
1772	83,02	155,90	86,03	185,6	63,25
1773	94,40	177,30	88,67	191,3	74,10
1774	97,46	183,10	94,12	204,3	79,49
1775	112,62	211,50	106,66	230,1	91,64
1776	99,36	186,60	84,84	183	73,11
1777	68,77	129,20	64,23	138,5	50,18
1778	76,19	143,10	70,69	152,5	59,14
1779	96,77	181,80	92,15	198,8	80,65
1780	109,20	205,10	101,94	219,9	90,06
1781	118,82	223,20	108,84	234,8	85,18
1782	106,64	200,30	92,94	200,5	76,13

Segolós		Sègol		Ordi	
Índex per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Índex per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Índex per a 1732-46 = 100	
91,7	31,19	90,8	21,37	90,7	
81,5	29,44	85,7	20,36	86,4	
82,6	29,66	86,3	26,01	110,4	
151,9	55,62	161,9	37,60	159,6	
168,6	56,50	164,4	40,41	171,5	
147,1	58,38	169,9	32,22	136,8	
161	57,62	167,7	33,97	144,2	
144,2	50,30	146,4	30,87	131	
162,8	58,89	171,4	41,56	176,4	
139,7	48,21	140,3	37,66	159,8	
83,5	28,76	83,7	22,50	95,5	
76,3	27,91	81,2	22,05	93,6	
97,5	34,10	99,2	37,94	148,3	
122,1	42,60	124	38,60	163,8	
133,4	43,43	126,4	29,45	125	
145,8	53	154,2	29,64	125,8	
129	46,15	134,3	28,55	121,2	
104,1	36,95	107,5	27,04	114,8	
127,2	46,43	135,1	34,62	146,9	
187,2	59,29	172,6	46,02	195,3	
179,7	65,87	191,7	39,04	165,7	
223	80,44	234,1	50,83	215,7	
189,9	70,82	206,1	47,98	203,7	
174,5	59,18	172,2	40,50	171,9	
150,1	53,50	155,7	35,01	148,6	
158,2	56,38	164,1	41,25	175,1	
169,5	60,04	174,7	46,75	198,4	
161,5	57,12	166,2	37,51	159,2	
189,2	69,44	202,1	39,78	168,8	
202,9	74,63	217,2	48,41	205,5	
233,9	85,20	248	63,47	269,4	
186,6	77,01	224,1	47,50	201,6	
128,1	45,64	132,8	34,93	148,3	
151	55,26	160,8	45,32	192,4	
206	76,03	221,3	63,94	271,4	
229,9	85,33	248,3	58,66	249	
217,5	77,93	226,8	42,16	178,9	
194,4	68,38	199	33,75	143,3	

Anys	Xeixa		Mescladis		
	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732,46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732,46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)
1783	119,51	224,50	110,05	237,4	95,21
1784	109,15	205	97,71	210,8	84,37
1785	97,84	183,80	87,90	189,6	76,75
1786	106,18	199,40	102,09	220,2	89,76
1787	96,95	182,10	86,16	185,8	78,85
1788	87,50	164,40	85,06	183,4	72,16
1789	151,05	283,70	148,90	321,2	131,58
1790	124,99	234,80	117,13	252,7	97,05
1791	116,10	218,10	97,52	210,4	76,28
1792	115,93	217,70	110,39	238,1	90,24
1793	186,33	350	180,85	390,1	148,13
1794	192,17	361	184,01	396,9	143,07
1795	206,07	387,10	199,64	430,6	158,45
1796	193,02	362,50	180,63	389,6	149,56
1797	149,63	281	144,31	311,3	115,74
1798	152,86	287,10	137,03	295,6	111,83
1799	171,91	322,90	151,58	326,9	135,03
1800	130,98	246,10	113,23	244,2	96,50
1801	130,37	244,90	121,37	261,8	93,58
1802	210,15	394,70	188,96	407,6	156,33
1803	175,86	330,30	166,22	358,5	137,87
1804	171,54	322,2	156,88	338,4	125,34
1805	187,93	353	169,89	366,4	125,35
1806	159,44	299,5	138,75	299,3	103,16
1807	144,92	272,2	128,50	277,2	96,37
1808	147,02	276,1	134,53	290,2	106,45
1809	154,55	290,3	131,25	283,1	95,62
1810	225,56	423,7	201,25	434,1	154,21
1811	325,62	611,6	312,83	674,8	262,91

Segolós		Sègol		Ordi
Index per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732-46 = 100	Preus nominals (sous- quartera)	Index per a 1732-46 = 100
243,1	88,64	258	58,11	246,6
215,4	76,88	223,7	52,53	223
195,9	72,08	209,8	55,35	234,9
229,2	82,29	239,5	63,50	269,5
201,3	74,25	216,1	40,89	173,6
184,2	67,33	196	41,03	174,2
335,9	110,96	322,9	76,21	323,5
247,8	86,84	252,7	65,38	277,5
194,7	66,93	194,8	62,44	265
230,4	76,13	221,6	65,83	279,4
378,2	136,58	397,5	91,07	386,5
365,2	129,90	378,1	65,43	277,7
404,5	145,35	423	77,67	329,7
381,8	136,20	396,4	80,44	341,4
295,5	105,88	308,1	75,93	322,3
285,5	100,89	293,6	84,65	359,2
344,7	(94)	(273,6)	100,21	425,3
246,4	88,04	256,2	65,78	279,2
238,9	91,22	265,7	64,81	275,1
399,1	151,82	441,9	85,23	361,8
352	129	375,4	75,99	322,5
320	115,51	336,2	68,08	289
320	118,10	343,7	70,46	299,1
263,4	90,34	262,9	57,03	242,1
246	88,34	257,1	62,97	267,3
271,8	90,34	264,6	96,30	408,7
244,1	85,77	249,6	67,87	288,1
393,7	145,31	422,9	83,04	352,5
671,2	248,33	722,7	166,56	707

APÈNDIX n. 2

Mitjanes mòbils dels preus nominals del blat xeixa, segolós, mescladís, segol i ordi a Tàrrega de 1735 a 1805

Calculades sobre tretze anys, amb l'any observat al centre
(en sous-quartera)

Anys	Xeixa	Mescladís	Segolós	Sègol	Ordi
1735	56,2	49,5	42,1	35,7	24,6
1736	55,1	48,3	41	34,9	24,5
1737	54,7	47,9	40,6	34,7	24,3
1738	54,4	47,2	40	35	24
1739	54,9	47,7	40,5	35,4	24,8
1740	54,9	47,8	40,5	35,7	24,4
1741	53,7	46,9	39,3	34,7	24,5
1742	54,8	47,9	40,1	35,6	25,4
1743	57,1	51,3	42,4	37,5	26,9
1744	58	52,2	42,9	38,4	27,2
1745	58,9	53,1	43,8	39,5	27,3
1746	60,7	55	45,3	41,2	28
1747	63,2	57,4	47,5	43,4	29,6
1748	65	59,1	48,7	44,5	30,3
1749	64,8	58,7	48,1	43,8	29,8
1750	64,8	58,6	47,7	43,5	29,9
1751	65,2	59	47,9	43,6	30,9
1752	66,5	60,3	48,8	44,5	32,2
1753	68,4	62,1	50,3	45,5	32,9
1754	70,4	64	52,3	47,3	33,2
1755	69,4	63,3	51,6	46,6	32,5
1756	66,5	60,3	49,6	45,1	31,5
1757	65,1	59,3	49	44,2	31,7
1758	65,7	60	49,8	44,3	32,6
1759	66,7	61	50,9	45,5	33,2
1760	68,7	63,2	52,7	47,2	33,9
1761	70,5	65,1	54,2	48,9	34,7
1762	73,3	68,2	56,9	51,3	36,1
1763	76,2	71,3	59,2	53,2	37,1
1764	78,5	73,6	61	54,9	37,6
1765	80,4	75,3	62,4	56,3	38,2
1766	81,5	77,1	63,3	57,3	38,8
1767	83,1	78,7	64,6	58,6	39,6
1768	85,6	81,4	66,8	60,8	41,1
1769	90,1	85,7	70,7	64,5	43,9

Anys	Xeixa	Mescladis	Segolós	Sègol	Ordi
1770	92,9	87,8	72,5	66,8	44,9
1771	91,5	86,3	70,7	65,8	44,1
1772	90,8	85,5	69,9	65	44,6
1773	89,9	84,7	69,3	64,6	45,6
1774	90,8	85,3	70,6	65,8	46,4
1775	93,2	87,4	71,8	67,2	46,5
1776	95	88,5	73,2	68,3	46,4
1777	97,8	90,9	75,7	70,8	47,7
1778	99,4	92,2	77,1	72,1	48,2
1779	100,5	92,4	78,2	72,3	49,5
1780	101,4	93,5	79,4	74,3	51,4
1781	101,4	92,9	79,3	74,2	50,8
1782	99,5	91,2	77,8	72,9	49,1
1783	103,4	96,1	82,3	75,5	51,3
1784	107,8	100,2	85,9	78,6	53,6
1785	110,8	102,3	87,2	79,5	54,9
1786	112,3	103,7	88	79,5	55,1
1787	118,2	109,7	92,4	83,5	57,6
1788	123,9	115,5	96,9	87,5	59,4
1789	131,5	123,7	103,2	93,4	62,7
1790	137,2	129,1	107,4	97,1	64,4
1791	140,3	132,7	109,8	99,3	66,2
1792	144,5	136,5	112,5	101,5	68,5
1793	149,6	140,2	116	102,4	71,3
1794	152,2	142,3	117,4	103,5	73,2
1795	155,5	145,1	119	105,3	75,1
1796	160	148,2	120,9	108,5	75,8
1797	164	152	124,1	117,7	76,6
1798	168,2	156,6	127,8	115,4	77
1799	173,8	161,1	130,5	118,7	77,4
1800	171,7	157,9	127,1	115,1	74,8
1801	168,1	153,6	123,5	111,9	74,6
1802	163,5	148,6	119,5	107,7	76
1803	160,6	144,8	115,3	103,8	75
1804	166,4	149,2	118,3	106,9	75,6
1805	179,7	162,7	129,9	118,2	81,9

APÈNDIX n. 3

Moviment periòdic dels preus de la xeixa a Tàrrrega de 1732 a 1811

Anys	Mitjana mòbil "rectificada" (1)	Diferència absoluta (en sous) (2)	Diferència % %
1732	(57,1)	— (16,7)	— (29,3)
1733	(55,6)	— (11,4)	— (20,5)
1734	(56,8)	+ (6,2)	+ (10,9)
1735	(57,4)	+ (6,3)	+ (11)
1736	(58,1)	+ (5)	+ (8,6)
1737	(58,8)	+ (9,9)	+ (16,8)
1738	(59,1)	+ (7,8)	+ (13,3)
1739	(58,1)	— (8,1)	— (14)
1740	(57)	— (7,5)	— (13,1)
1741	56,2	— 3,8	— 6,8
1742	55,1	— 2,5	— 4,4
1743	54,7	— 8,4	— 15,4
1744	54,4	— 7,3	— 13,4
1745	54,9	— 8,1	— 14,7
1746	54,9	— 11,0	— 19,9
1747	53,7	— 6,1	— 11,4
1748	54,8	+ 23,2	+ 42,3
1749	57,1	+ 35,0	+ 61,2
1750	58	+ 22,6	+ 38,9
1751	58,9	+ 20,3	+ 34,4
1752	60,7	+ 12,4	+ 20,4
1753	63,2	+ 18,3	+ 29
1754	65	+ 10,5	+ 16,2
1755	64,8	— 14	— 21,5
1756	64,8	— 19,2	— 29,6
1757	65,2	— 12,3	— 18,8
1758	66,5	— 2,9	— 4,4
1759	68,4	+ 0,7	+ 0,9
1760	70,4	+ 3,1	+ 4,4
1761	69,4	— 4,8	— 6,8
1762	66,5	— 12,4	— 18,6
1763	65,1	— 2	— 3,1
1764	65,7	+ 20,9	+ 31,9
1765	66,7	+ 19,7	+ 29,5
1766	68,7	+ 38,7	+ 56,3
1767	70,5	+ 27,6	+ 39,1
1768	73,3	+ 14,8	+ 20,2
1769	76,2	+ 6,8	+ 9
1770	78,5	+ 4,4	+ 5,6
1771	80,4	+ 8,2	+ 10,1

Anys	Mitjana mòbil "rectificada" (1)	Diferència absoluta (en sous) (2)	Diferència %
1772	81,5	+ 1,5	+ 1,9
1773	83,1	+ 11,3	+ 13,6
1774	85,6	+ 11,8	+ 13,8
1775	90,1	+ 22,5	+ 25
1776	92,9	+ 6,4	+ 6,9
1777	91,5	— 22,8	— 24,9
1778	90,8	— 14,6	— 16
1779	89,9	+ 6,8	+ 7,6
1780	90,8	+ 18,4	+ 20,3
1781	93,2	+ 25,7	+ 27,5
1782	95	+ 11,7	+ 12,3
1783	97,8	+ 21,7	+ 22,2
1784	99,4	+ 9,8	+ 9,8
1785	100,5	— 2,7	— 2,8
1786	101,4	+ 4,8	+ 4,7
1787	101,4	— 4,4	— 4,4
1788	99,5	— 12	— 12
1789	103,4	+ 47,6	+ 46,1
1790	107,8	+ 17,2	+ 16
1791	110,8	+ 5,3	+ 4,8
1792	112,3	+ 3,6	+ 3,2
1793	118,2	+ 68,1	+ 57,6
1794	123,9	+ 68,3	+ 55,1
1795	131,5	+ 74,6	+ 56,7
1796	137,2	+ 55,9	+ 40,7
1797	140,3	+ 9,4	+ 6,7
1798	144,5	+ 8,3	+ 5,8
1799	149,6	+ 22,3	+ 14,9
1800	152,2	— 21,2	— 13,9
1801	155,5	— 25,1	— 16,2
1802	160	+ 50,1	+ 31,3
1803	164	+ 11,9	+ 7,3
1804	168,2	+ 3,3	+ 2
1805	173,8	+ 14,2	+ 8,2
1806	171,7	— 12,3	— 7,1
1807	168,1	— 23,1	— 13,7
1808	163,5	— 16,5	— 10,1
1809	160,5	— 6	— 3,7
1810	166,4	+ 59,2	+ 35,6
1811	179,7	+ 145,9	+ 81,2

(1) Calculada sobre tretze anys amb l'any observat en últim lloc. Fins a 1740 les dades són hipotètiques pel fet d'haver interpolat els preus que mancaven corresponents al període 1725-28.

(2) Diferència entre els preus efectius i llur mitjana mòbil "rectificada".